

Coöperatie SURF U.A.

Jaarverslag 2017

versie 1.5

Inhoudsopgave

Jaarstukken

Bestuursverslag	3
Fiscale positie	15
Jaarrekening	
Geconsolideerde balans per 31 december 2017	16
Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017	17
Geconsolideerd overzicht totaalresultaat over 2017	18
Geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2017	19
Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2017	21
Enkelvoudige balans per 31 december 2017	52
Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2017	54
Toelichting behorende tot de enkelvoudige jaarrekening 2017	55
Toelichting op de jaarrekening	70

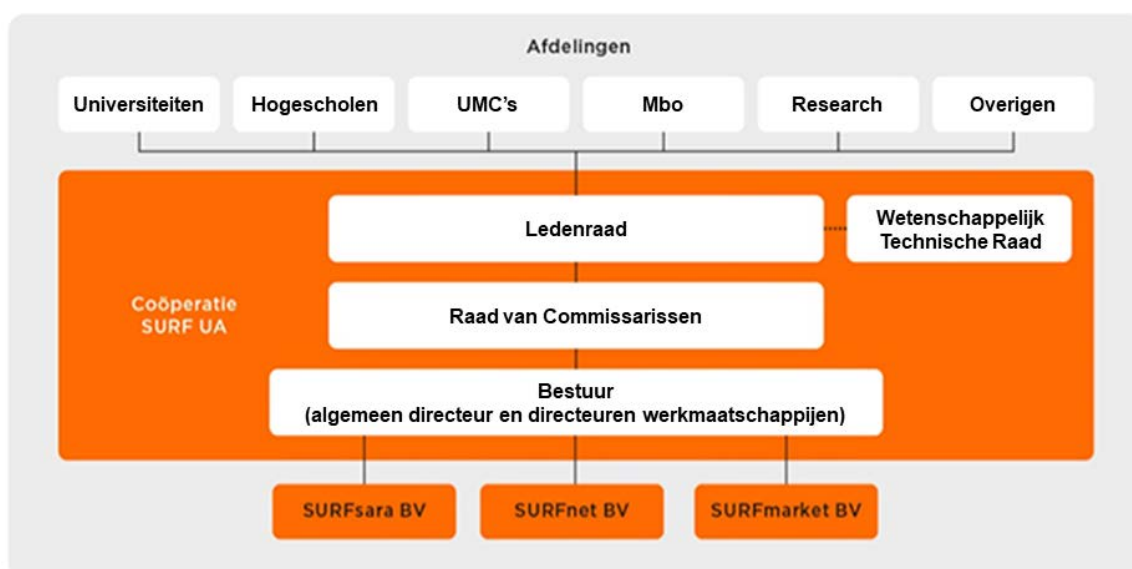
Bestuursverslag

Het bestuur van de coöperatie SURF U.A. biedt hierbij zijn verslag aan voor het boekjaar dat is geëindigd op 31 december 2017.

Algemene informatie

De coöperatie SURF U.A., statutair gevestigd te Utrecht, is de ICT-samenwerkingsorganisatie van het onderwijs en onderzoek in Nederland. Binnen SURF werken universiteiten, hogescholen, mbo-scholen, onderzoeksinstituten en de universitaire medische centra samen aan ICT-voorzieningen én ICT-vernieuwingen. Hierdoor beschikken studenten, docenten, onderzoekers en medewerkers onder gunstige voorwaarden over de beste ICT-voorzieningen voor toponderzoek en talentontwikkeling, in nationale en internationale samenwerking.

SURF ontwikkelt, innoveert en exploiteert samen met de instellingen een geavanceerde federatieve e-infrastructuur. Ook organiseert SURF vraagbundeling, samenwerking en kennisuitwisseling rond ICT-thema's voor de aangesloten instellingen. Bij de dienstverlening van SURF staat het creëren van toegevoegde waarde voor zijn eindgebruikers centraal.

Coöperatie SURF bestaat uit het bureau van de coöperatie en drie werkmaatschappijen (waar SURF 100% van de aandelen van bezit), SURFmarket, SURFnet en SURFsara, die gezamenlijk de missie van SURF invullen:

- **SURFmarket** zorgt ervoor dat studenten, docenten, onderzoekers en medewerkers tegen de best mogelijke voorwaarden kunnen beschikken over ICT-producten en -diensten die zeer laagdrempelig toegankelijk zijn en waarvan de rechtmatigheid is gegarandeerd.
- **SURFnet** zorgt ervoor dat studenten, docenten, onderzoekers en medewerkers eenvoudig, betrouwbaar en grenzeloos kunnen werken en samenwerken met de best mogelijke ICT-voorzieningen.
- **SURFsara** ondersteunt het Nederlandse onderzoek door een geavanceerde en duurzame ICT-infrastructuur, diverse ICT-diensten en multidisciplinaire expertise aan te bieden. Deze dienstverlening en infrastructuur zijn onontkoombaar voor onderzoek en innovatie op topniveau.

Coöperatie SURF U.A.

- Het **SURF-bureau** is ondersteuner van het bestuur, de Raad van Commissarissen, de ledenraad en de Wetenschappelijk Technische Raad. Het bureau coördineert de bestuurlijke en tactische samenwerking (kennisdeling, *good practices*, regie op visieontwikkeling) en de positionering van de coöperatie nationaal en internationaal.

SURF-breed is in 2017 het traject '**GO SURF**' opgestart, om de onderlinge samenwerking tussen de werkmaatschappijen en het SURF-bureau te intensiveren. Een van de resultaten uit dit traject is het vaststellen van vijf samenwerkingsprincipes als uitgangspunt voor het gezamenlijke handelen als coöperatie. Dit heeft geleid tot een drietal bestuurs-portefeuilles waarin coöperatie-breed intensiever volgens eenzelfde methodiek (voorspelbaar) gehandeld zal worden. Naast de bestaande (algemeen management – bestuur; interne bedrijfsvoering – bedrijfsvoeringsraad; innovatie – CTO-raad) zijn dat (integraal) relatiemanagement, (integraal) portfolio-management en internationale positionering.

Samen met NWO werkt SURF in het **Netherlands eScience Center (NLeSC)** aan de ondersteuning en versterking van multidisciplinair en data-intensief onderzoek waarin ICT wordt gebruikt. SURF en NWO waren in 2010 grondlegger van het NLeSC, hét kennis- en expertisecentrum voor e-science in Nederland.

Bestuur en organisatie SURF

De rechtsvorm is in 2017 niet gewijzigd: SURF is een **coöperatieve vereniging met uitgesloten aansprakelijkheid** (coöperatie SURF U.A.), wat betekent dat de leden eigenaar zijn van SURF.

De leden worden vertegenwoordigd door de **ledenraad**, het hoogste orgaan van de coöperatie met als (wettelijke) taak het vaststellen van de statuten, het goedkeuren van de jaarrekening, het benoemen van de leden van de Raad van Commissarissen en het bestuur, het goedkeuren van de meerjarenagenda (de strategie) en het jaarplan van de coöperatie. Zij hebben hiermee zeggenschap over de activiteiten die binnen de werkmaatschappijen worden uitgevoerd. Dankzij het inbestedingsmodel kunnen de leden diensten afnemen van SURF zonder dat zij zelf hoeven aan te besteden.

In 2017 zijn vijf instellingen verwelkomd als nieuw lid, met **een totaal van 108 leden eind 2017**.

De dagelijkse aansturing van de coöperatie vindt plaats via het **bestuur**, dat bestaat uit Jan Bakker, Erwin Bleumink, Anwar Osseyran en Erik Fledderus.

De **Raad van Commissarissen** (RvC) oefent toezicht uit op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de coöperatie en de met haar verbonden onderneming(en). De RvC staat het bestuur met raad ter zijde.

Voor de personele bezetting van het bestuur wordt nog geen expliciet beleid gevoerd om een **evenwichtige verhouding te verkrijgen tussen man/vrouw**. Bij de RvC is bij vrijkomende zetels daarentegen een bewuste keuze gemaakt om deze door vrouwelijke kandidaten te laten invullen, bij gebleken geschiktheid. Bij de RvC is de verhouding m/v van de zeven RvC-leden 4/3.

Tenslotte adviseert de **Wetenschappelijk Technische Raad** de coöperatie SURF, gevraagd en ongevraagd, over strategische, wetenschappelijke en technische kwesties van de coöperatie.

Inbesteden bij SURF

SURF hecht een groot belang aan de legitimiteit van zijn (quasi-)inbestedingsmodel. SURF ziet toe op zorgvuldige toepassing van de criteria die van doorslaggevend belang zijn voor de rechtmatigheid van de investering. Dit betreft twee voorwaarden: 1) de aanbestedende dienst

Coöperatie SURF U.A.

oefent op die partij (i.c., SURF) toezicht uit als ware het een eigen onderdeel, het **toezichtcriterium**, en 2) die partij verricht het merendeel van zijn werkzaamheden voor die aanbestedende dienst, het **merendeelcriterium**.

- Toezichtcriterium

SURF realiseert dit via de ledenraad die de strategie van SURF vaststelt. Behalve op het niveau van de bestuurders van de instellingen oefenen deze ook vanuit het middenmanagement invloed uit op tactisch en operationeel niveau. Het kernpakket van diensten, dat wordt vastgesteld door de ledenraad, is onderdeel van het toezichtcriterium.

- Merendeelcriterium

De Europese aanbestedingsrichtlijn vermeldt expliciet dat tenminste 80% van de activiteiten van de rechtspersoon, i.c. SURF, dient te worden uitgeoefend voor de controlerende aanbestedende dienst of voor andere rechtspersonen die door deze aanbestedende dienst worden gecontroleerd. Het bestuur van SURF legt deze grens op 85%, zodat er een veiligheidsmarge is van 5%.

De Europese aanbestedingsrichtlijn hanteert de omzet als uitgangspunt voor “het merendeel van de activiteiten”. Voor SURF is dit het geconsolideerde percentage van activiteiten ten behoeve van inbestedende instellingen op het niveau van coöperatie SURF U.A. De toetsing hiervan over 2017 leverde op dat SURF in 2017 met een percentage van 92% (2016: 90%) **ruim voldoet aan de gestelde Europese norm van 80%**. Ten opzichte van de door het bestuur gestelde norm van 85% blijft nog 7% omzetmarge (ongeveer EUR 11 miljoen) over.

Financiële informatie

De coöperatie heeft het financiële jaar 2017 afgesloten met een resultaat van EUR -0,321 miljoen. Het kleine negatieve resultaat is veroorzaakt door de positieve resultaten bij de drie werkmaatschappijen, waar een negatief resultaat bij het SURF-bureau tegenover staat.

De belangrijkste financiële informatie per werkmaatschappij is als volgt:

- SURFmarket: vanwege de verandering van het SURFmarket profiel van bemiddelingsorganisatie naar inkooporganisatie wordt ingaande 2017 de omzet ICT-Inkoop en Content-Inkoop verantwoord inclusief contractwaarden (t/m 2016 werden alleen de opslagen over de contractwaarden verantwoord). De omzet over 2017 bedraagt daarmee EUR 80,2 miljoen (2016: EUR 75,6 miljoen) waarvan EUR 8,5 miljoen (2016: EUR 5,2 miljoen) uit het B2C-segment (o.a. SURFspot). De totale kosten kwamen 15% hoger uit dan in 2016. De toename van deze kosten is grotendeels toe te rekenen aan hogere interne/externe personele kosten, ICT onderhoud/beheer en projectkosten. **Het jaar is afgesloten met een positief resultaat van EUR 0,22 miljoen na belastingen** (2016: EUR 0,2 miljoen), waar EUR 0,17 miljoen begroot was.
- SURFnet: de omzet over 2017 bedraagt EUR 36,8 miljoen en bestaat voor EUR 10,5 miljoen uit omzet uit ontwikkelprojecten. De totale kosten en opbrengsten zijn in lijn met 2016. Met name de opbrengsten van SURFwireless en SURFcumulus bleven flink achter op de begroting, maar hier staan ook lagere kosten tegenover. **Het jaar is afgesloten met een positief resultaat van EUR 0,8 miljoen na belastingen** (2016: EUR 1,1 miljoen), waar een licht positief resultaat begroot was van EUR 0,2 miljoen.
- SURFsara: de omzet over 2017 bedraagt EUR 26,3 miljoen, een stijging van 13% ten opzichte van 2016. De stijging wordt met name veroorzaakt door fors hogere externe inkomsten en een hogere vrijval van investeringsbijdragen. Deze laatste stijging, en ook die van de afschrijvingskosten, zijn het gevolg van de uitbreidingsinvesteringen die eind 2016 zijn gedaan in de supercomputer Cartesius. **Het jaar is afgesloten met een klein positief resultaat van EUR 0,05 miljoen na belastingen** (2016: EUR -0,1 miljoen).
- SURF-bureau: de omzet van het SURF-bureau bedraagt in 2017 EUR 36,9 miljoen (2016: EUR 42,2 miljoen) en is jaarlijks onderhevig aan de subsidietoezeggingen. Het verschil is te verklaren door de in 2016 plaatsgevonden verkoop Vancis. Per saldo

Coöperatie SURF U.A.

lagen de kosten met EUR 37,6 miljoen hoger dan in 2016 (EUR 35,9 miljoen), wat kan worden verklaard vanuit een aantal kosten die centraal zijn genomen voor de gehele coöperatie. Het jaar is afgesloten met een negatief resultaat van EUR -0,8 miljoen (2016: EUR -0,1 miljoen). **Het resultaat inclusief deelnemingen en na belasting is EUR -0,32 miljoen** (2016: EUR 7,3 miljoen)

De geconsolideerde omzet, inclusief onderlinge eliminaties, bedraagt in 2017 EUR 147,7 miljoen (2016: EUR 149,5 miljoen), waarvan EUR 27,7 miljoen (2016: EUR 30,1 miljoen) tijdelijke en structurele subsidies vanuit de overheid.

De liquiditeitsverhouding, weergegeven als de verhouding tussen de vlottende activa (inclusief liquide middelen) en de vlottende passiva, bedraagt voor de coöperatie als geheel 1,7 (2016: 1,7), wanneer geen rekening wordt gehouden met de egaliseringsreserve. Hieruit kan worden geconcludeerd dat **goed aan de (kortlopende) verplichtingen kan worden voldaan**.

De solvabiliteit, berekend als het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, bedraagt 42% (2016: 45%). Hiermee is SURF **ruimschoots in staat om op korte en lange termijn aan zijn schulden te kunnen voldoen**.

Binnen SURF wordt in de normale bedrijfsuitoefening **alleen gebruik gemaakt van primaire financiële instrumenten** zoals vorderingen, geldmiddelen en schulden. Er wordt geen gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten (derivaten) en er worden geen handelsportefeuilles van financiële instrumenten verworven of aangegaan met het doel de instrumenten op korte termijn te verkopen.

Personele informatie

Gedurende het boekjaar 2017 bedroeg het **gemiddeld aantal werknemers bij de coöperatie, omgerekend naar volledige mensjaren 307** (2016: 273). Deze personele omvang is als volgt onder te verdelen naar verschillende personeelscategorieën en man/vrouw verhouding:

	2017	2016
Directie	9	9
Management	27	24
Teamleden	271	240
Totaal	307	273
Verhoudingspercentage m/v	65/35	68/32

De groei van het aantal medewerkers hangt samen de verdere professionalisering van de organisatie, en met een impuls om de ambities waar te kunnen maken, zowel op het gebied van dienstverlening, het ontwikkelen van diensten en uitvoering van programma's en projecten. Het succes waarmee vacatures worden ingevuld, verschilt met de expertise die wordt gezocht.

Voor externe inhuur is in het eerste kwartaal van 2017 SURF-breed een aanbesteding afgerond. Dit naar aanleiding van het feit dat externe inhuur niet meer onder het verlichte regime binnen de aanbestedingswet valt en daarom net als andere diensten Europees aanbesteed dient te worden, wanneer (soortgelijke) opdrachten boven de drempelbedragen vallen. Vanaf het tweede kwartaal van 2017 zijn externe medewerkers ingehuurd volgens de nieuwe werkwijze.

Bij SURFmarket is de organisatiestructuur verder aangepast, zodat deze beter aansluit bij de omvang en de taken van de organisatie. SURFsara heeft gewerkt aan de overgang naar een meer project- en proces gestuurde organisatie. SURFnet heeft eind 2017 het tweejaarlijkse medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd (SURFmarket en SURFsara in 2016) en is een herziene Resultaat- en Ontwikkelcyclus geïntroduceerd.

Coöperatie SURF U.A.

Tenslotte is, per werkmaatschappij, gekeken naar de omvang en ontwikkeling van de Ondernemingsraad. Op coöperatie niveau zijn de werkmaatschappijen vertegenwoordigd in de Centrale Ondernemingsraad.

Risico's en onzekerheden

Het **belangrijkste risico voor SURF is de aansluiting verliezen met de leden**. Daarom is de interactie met leden en het versterken van de samenwerkingsrelaties met bij SURF betrokken gremia van blijvend belang, bijvoorbeeld met de Coördinerend SURF Contactpersonen, de programma-adviesraden en Special Interest Groups. Specifiek is het risico van verlies van commitment tot uiting gekomen bij de ontwikkeling van de nieuwe MeerJarenAgenda 2019-2022. Hiertoe zijn diverse mogelijkheden ingebouwd voor inbreng en gesprek, op alle niveaus, en worden strategische gesprekken gevoerd met verenigingen/koepels van de leden.

Aansluitend bij bovengenoemd risico bestaat het risico dat **door ineffectieve interactie het lastig is om een optimaal gezamenlijk SURF-portfolio aan te bieden**. Daarbij worden twee risico's onderscheiden, zowel rondom diensten en ook de bijbehorende tarieven.

- Voor de toenemende behoefte van de instellingen om ICT uit te besteden, biedt de markt ook mogelijke oplossingen. Met de snelheid waarmee de markt zich ontwikkelt, **loopt SURF het risico dat het onderscheidend vermogen van de diensten in gevaar komt en dat SURF als onvoldoende vernieuwend wordt ervaren**.
- Het risico bestaat daarnaast dat de **leden de tarieven van SURF te hoog vinden en daardoor de diensten niet langer afnemen**. SURF probeert dit te ondervangen door het uitdragen en onderbouwen van kosten- en kwaliteitsvoordelen van de dienstverlening.

SURF is continue in gesprek met de SURF Portfolio Adviescommissie om het portfolio te evalueren en vernieuwen, daar waar nodig.

Ten aanzien van het vernieuwen van het portfolio, bestaat het risico dat **nieuwe dienstverlening traag wordt geadopteerd door de leden en daardoor niet kostendekkend is**. De maatregel bestaat eruit dat samen met aangesloten instellingen modellen worden geïmplementeerd waarin de (aanloop)investeringen en de bijbehorende risico's worden beperkt, bijvoorbeeld door langjarige verplichtingen van instellingen en bijdragen in de ontwikkeling. Als voorbeeld bleven in 2017 de opbrengsten van de nieuwe diensten SURFcumulus en SURFwireless flink achter op begroting, maar stonden daar ook lagere kosten tegenover.

Een lastigheid in onder andere de ontwikkeling van nieuwe diensten is **de groeiende impact van wet- en regelgeving en tegelijkertijd blijven voldoen aan de kwaliteitseisen van (nieuwe) dienstverlening**. SURF loopt het risico dat er in onvoldoende mate en snelheid voldaan kan worden aan veranderende, en complexere wet- en regelgeving (bijvoorbeeld voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming). Hier wordt veel tijd en aandacht aan besteed, die ten koste kan gaan van het innovatief vermogen en de ontwikkeling en doorlooptijden van nieuwe functionaliteiten. Naast de formele kant (wetgeving) heeft SURF zelf veiligheid, privacy en security hoog in het vaandel staan, mede omdat veiligheidsincidenten (zoals DDoS of datalek) kunnen leiden tot verlies aan vertrouwen in SURF.

Een aanhoudende onzekerheid voor SURF is de **beperkte beschikbaarheid van investeringsmiddelen voor het SURF MeerJarenPlan**. Dit heeft er in 2017 toe geleid dat het bestuur een taakstelling van 7,5% en een extra onttrekking aan de projectreserve heeft gedaan, om de begroting sluitend te krijgen. Daarnaast zijn door de werkmaatschappijen aan de inkomstenkant grotere bijdragen gedaan vanuit exploitatie-inkomsten. Ook is gewerkt aan het aantrekken van mogelijke extra bijdragen vanuit de overheid en het vinden van andere inkomsten voor innovatie, bijvoorbeeld uit Europese subsidies. Onzekerheden die bij de werkmaatschappijen spelen, zijn ondermeer:

- Vanuit het project SURFmarket 3.0 dient een nieuw **Mijn SURFmarket** te worden opgeleverd, met afhankelijkheden naar andere projecten als SURF CRM, SURF

Contracten en het in 2017 vervangen financieel pakket. Ondersteuning op de huidige omgeving loopt in 2018 af. Naast het nemen van specifieke maatregelen om bovengenoemde risico's te beheersen, vindt intensieve afstemming plaats met de leden.

- SURFnet is bezig met de ontwikkeling en implementatie van **SURFnet8**. Vertraging bij de uitrol van en klantmigraties naar SURFnet8 leidt tot het mogelijk langer moeten gebruik maken van SURFnet7. Langer gebruik van SURFnet7 leidt tot betrouwbaarheidsissues in de netwerkdienstverlening. Ook kan vertraging bij de implementatie van SURFnet8 leiden tot beeldvorming bij leden dat SURF onvoldoende innovatief vermogen heeft.
- SURFsara is de Europese aanbesteding voor de vervanging van de **supercomputer Cartesius** gestart met een publicatie op TenderNed, waarbij gekozen is voor een concurrentiegerichte dialoog. Waar uiteraard is nagedacht over het proces en eventuele risico's, blijft een aanbesteding onderhevig aan onzekerheden zoals aantal, en kwaliteit van de, inschrijvingen en de benodigde tijdsinvestering van medewerkers. De installatie van de nieuwe supercomputer staat gepland voor begin 2019.

Na een bericht in de pers op 3 maart 2017 over de **doorverkoop van het Vancis-datacentrum door Strikwerda Investments** hebben de RvC en het bestuur op 31 mei 2017 aan de ledenraad gemeld dat een onderzoek is ingesteld naar de verkoopprocedure van Vancis BV door SURF. Na de presentatie van het onderzoeksrapport, in de ledenraadvergadering van 13 december 2017, bleven er nog vragen bij de ledenraad. Om die vragen te beantwoorden heeft de ledenraad uit haar midden een commissie samengesteld. Die commissie is in gesprek met de RvC en het bestuur. De verwachting is dat die gesprekken in mei/juni 2018 worden afgerond.

Bovenop specifieke maatregelen om bovengenoemde risico's te beheersen wordt financieel gezien een actief beleid rond weerstandsvermogen gevoerd en wordt voldoende flexibiliteit in de organisatie ingebouwd (door middel van externe inhuur) om, waar nodig, bij te sturen.

Toepassing gedragscodes

Via de ledenraad hebben de leden zeggenschap over, onder meer, de strategie van SURF en het (kern)pakket van diensten. Om die zeggenschap uit te kunnen oefenen is naast betrokkenheid van de leden bij SURF ook transparantie van SURF over het bestuur en toezicht nodig. SURF heeft daarom een *governance code* opgesteld, die breed gedragen algemene opvattingen bevat over goede *corporate governance* en gedragsregels. De *governance code*, klokkenluidersregeling en gedragscode van SURF zijn gepubliceerd op de website.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

In 2017 is een SURF-breed MVO-beleid ontwikkeld, waarmee de komende jaren wordt ingezet op het **meenemen van maatschappelijk verantwoord ondernemen als integraal onderdeel van de dienstverlening** en daarmee een bijdrage leveren aan de bevordering van duurzaamheid in de sector. Voor SURF betekent duurzaamheid: verantwoord omgaan met menselijke, materiële en natuurlijke bronnen. Samen met de leden wil SURF daarin vooroplopen: in activiteiten, diensten en bedrijfsvoering. De ambitie is om in 2025 volledig klimaatneutraal te zijn.

Om te kunnen bepalen wat dat inhoudt voor SURF, is een eerste CO₂-footprint gemaakt, een nulmeting, voor de gehele coöperatie. Het blijkt dat de **grootste veroorzaker van CO₂-uitstoot voor SURF het gebruik van elektriciteit is**. Elektriciteit wordt met name gebruikt om de diensten en datacenters te draaien. In de huidige activiteiten wordt al rekening gehouden met het willen verlagen van het energieverbruik, bijvoorbeeld door bij de architectuur van SURFnet8 te kijken naar het energieverbruik als een van de ontwerpcriteria.

Coöperatie SURF U.A.

Ook zet SURF in op het **verduurzamen van de diensten**. Binnen het dienstenportfolio is actief gestuurd op het realiseren van publieke waarden, zoals het doelmatig omgaan met publieke middelen, aandacht voor informatiebeveiliging en privacy en kennisoverdracht naar andere publieke sectoren zoals de overheid, zorg en het primair- en voortgezet onderwijs. Ook worden concrete maatregelen genomen om diensten zoals bijvoorbeeld SURFconext te verduurzamen door duurzaamheid onderdeel te maken van de aanbesteding voor een beheerpartner en te stoppen met papieren overeenkomsten. Een concreet voorbeeld hoe duurzaamheid vanuit SURFspot onder de aandacht wordt gebracht bij studenten en medewerkers is het aanbieden van zogenaamde *refurbished* en *remarketed* producten (herstelde/gerenoveerde producten en retour gebleven/overgebleven producten in originele staat).

Op het gebied van **maatschappelijk verantwoord inkopen van ICT** is de sector op verschillende manieren ondersteund. Bijvoorbeeld door inkopers en IT-managers handreikingen te geven middels publicaties, productkaarten en het opzetten van een netwerk voor maatschappelijk verantwoord en circulair inkopen van ICT. Ook wordt bijvoorbeeld onderzocht op welke wijze duurzaamheidsaspecten meegenomen kunnen worden in de inkoop Eisen die worden gesteld in aanbestedingstrajecten.

Daarnaast is een maatschappelijke bijdrage geleverd aan een **vrij en open internet voor iedereen**. Namens de doelgroep is deelgenomen aan debatten met overheden en andere partijen, en consultaties en samenwerkingsverbanden die bijdragen aan een open, toegankelijk, betrouwbaar en veilig internet. Alle software die bijvoorbeeld wordt ontwikkeld, is in principe Open Source en maakt zoveel mogelijk gebruik van 'Open standaarden'.

In 2017 is een verkennende studie gestart naar een **verdergaande energietransitie in de onderwijssector**, waarin wordt gekeken naar de (on)mogelijkheden om volledig over te gaan op CO₂-neutrale groene stroom. Dit kan bijdragen aan de ambitie van SURF om in 2025 klimaatneutraal te worden. Deze studie vindt plaats in samenwerking met de Vereniging Hogescholen, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en enkele universiteiten en hogescholen.

Tenslotte is in 2017 meegewerkt aan de **landelijke vrijwilligersdagen NLD** **Doet en is ook weer deelgenomen aan Girlsday**, een initiatief om meisjes kennis te laten maken met ICT/Techniek. En in mei vond de succesvolle **Nationale Dag voor Duurzaamheid in het Hoger Onderwijs** plaats bij de Vrije Universiteit in Amsterdam, met een recordaantal deelnemers (313) en positieve feedback en een hoge waardering van de deelnemers.

Resultaten 2017

De focus van het bestuur lag in het 30-jarig lustrumjaar van SURF op de **intensivering van de samenwerking, binnen en buiten SURF**.

- Binnen SURF om zo nog meer als één gesprekspartner voor de leden op te kunnen treden. Zo is onder andere gewerkt aan een integraal relatiemanagement en gezamenlijk portfoliomanagement. Er is verder ingezet op het ontwikkelen en beschikbaar stellen van specifieke kennis in de vorm van workshops, trainingen en expertisecentra.
- En buiten SURF om de samenwerking met de leden, stakeholders en bedrijfsleven, te versterken. In 2017 is bijvoorbeeld veel tijd besteed aan de verbetering van de afstemming met de ICT-verantwoordelijken van de leden en bij de onderzoekers om daarmee aan te sluiten bij hun uitdagingen en behoeften en daarmee waardevoller te worden.

De contacten met de Coördinerend SURF Contactpersonen zijn beter gestroomlijnd, mede als gevolg van de interne ontwikkelingen op relatiemanagement gebied. Voor het portfoliomanagement is een nieuw gremium ontwikkeld, de SURF Portfolio Adviescommissie, waar met leden over het SURF-dienstenportfolio wordt gesproken en zij SURF over adviseren.

Ook heeft veel bestuurlijke afstemming plaatsgevonden. Uiteraard met de leden over onder andere het opstarten van de nieuwe MeerJarenAgenda 2019-2022, waar veel aandacht van het bestuur naar uit is gegaan. Daarnaast ook met een aantal (nationale) samenwerkingstrajecten, zoals met de VSNU en Vereniging Hogescholen over de gezamenlijk geschreven 'Versnellingsagenda onderwijsinnovatie' en de opgestarte verkenning van de samenwerking op het gebied van netwerkdienstverlening met SIVON, de ICT-inkoopcoöperatie voor het primair en voortgezet onderwijs. Ook is er nauwe afstemming met leden en stakeholders geweest over de aanbesteding van de nieuwe supercomputer. Er is intensief afgestemd met de NWO Werkgroep Gebruik Supercomputer (WGS), de programma-adviesraad van P2, diverse Coördinerend SURF Contactpersonen en een representatieve groep vanuit de onderzoekers. Internationaal gezien lag de focus van het bestuur op onder andere de relatie met GÉANT, PRACE en EuroHPC. Inhoudelijk gezien is het belang van structurele aandacht voor middleware en *above-the-net* services onderstreept en is vanuit de GÉANT cloud samenwerking gewerkt aan de relatie met diverse NREs buiten Europa, zoals het gezamenlijke contact van AARNet en GÉANT met Amazon (AWS).

Overall heeft **SURF in 2017 aan de volgende zes resultaatgebieden gewerkt**: verbonden wereld, laagdrempelige toegang, vertrouwde omgeving, datamanagement, verrijkte technologie, en transparante en rechtmatige relatie. De belangrijkste resultaten worden hieronder beschreven. Daarnaast is in 2017 het SURF Open Innovatie Lab gestart met daarin diverse activiteiten uit de resultaatgebieden. Het lab draagt bij aan de innovatiekracht en kennispositie van SURF en zijn doelgroepen/stakeholders.

Voor het **resultaatgebied verbonden wereld**, met de grote projecten/activiteiten SURFnet8, NetherLight en SURFwireless, voldeed SURF niet alleen aan de behoeften van de leden, maar bleef ook vooraanstaand in de wereld op het gebied van netwerkdienstverlening. Voor SURFnet8 is, na een aanbestedingsprocedure in de eerste helft van 2017, in het najaar gestart met de voorbereidingen voor de implementatie van de service laag de komende jaren. Met de implementatie voor de optische laag was eerder in 2017 gestart. Eind augustus 2017 werd de eerste bestaande link tussen Zwolle en Nijmegen succesvol gemigreerd, waarna door het hele land installaties zijn gedaan. Om de komende jaren de services op SURFnet8 vanaf het begin geautomatiseerd te kunnen configureren, is in 2017 gestart met het project Software, Automation & Orchestration. Met betrekking tot SURFwireless is in 2017 gewerkt aan de uitrol naar nieuwe locaties (zoals mbo-instellingen). De groei van het gebruik van de dienst SURFwireless bleef in 2017 achter bij de verwachting, al was er wel sprake van groei. Er is een marketeer aangetrokken om te helpen bij een betere - per sector toegesneden - positionering van de dienst. De dienst SURFlichtpaden is de afgelopen jaren een succesvolle oplossing gebleken voor de instellingen om onderling veilige connectiviteit met hoge bandbreedte op te zetten. Er is een marketscan uitgevoerd om de prijs en kwaliteit van de SURF-propositie te kunnen vergelijken. Dit heeft geleid tot een aangepast tariefmodel, waarbij onderscheid gemaakt wordt in de lengtes van de afgenomen verbindingen aangezien dit ook in de markt gebruikelijk is. Instellingen die veel relatief korte verbindingen afnemen zijn in 2018 daarmee goedkoper uit. Op het gebied van NetherLight is in 2017 met name de internationale samenwerking met onder andere CANARIE, Internet2 en NORDUnet versterkt. In 2017 heeft een aantal grote en kleine storingen in het netwerk plaatsgevonden. Deze hebben zeker niet allemaal impact gehad op de dienstverlening, maar de stijging is opvallend en lijkt consistent met het beeld dat SURFnet7 snel veroudert.

In het kader van het **resultaatgebied laagdrempelige toegang** (tot reken- en data infra) was er een sterke vraag naar ondersteuning voor Research Data Management (RDM) en iRODS-expertise (integrated Rule-Oriented Data-management System). Nadrukkelijk is ingezet op kennisuitwisseling en het breed beschikbaar stellen van expertise, zodat is bijgedragen aan de opbouw van RDM-expertise en services bij de leden. Het Grid-gebruik is in 2017 toegenomen

Coöperatie SURF U.A.

en heeft veel impactvolle studies mogen hosten. Het eerste prototype van SURF National Research Cloud is tijdens de Health RI-conferentie in december getoond en met veel enthousiasme ontvangen. Het uiteindelijke doel is de toegankelijkheid van datasets, authenticatie en autorisatie in combinatie met bijvoorbeeld compute-dienstverlening door zowel SURF als door commerciële providers in een single omgeving te realiseren. Ook is in het kader van het SURF Open Innovatie Lab een aantal projecten gestart op het gebied van quantum computing, nieuwe processortechnologieën waaronder ARM, streaming *Internet of Things* data, deep learning enhanced HPC en energy smart computing. Alle leden kunnen projecten inbrengen; dat geldt ook voor bedrijven waarmee SURF samenwerkt in het kader van technology transfer – zo is een mooie samenwerking opgezet met Intel, onder meer gericht op schaling van training in deep learning-netwerken, waarbij de CPU-resultaten kunnen concurreren met GPU-resultaten. Een ander voorbeeld zijn Jupyter notebooks, een laagdrempelige manier om programma's en data-analyses te schrijven en delen. Jupyter notebooks bieden een web-interface waarin programmeercode, documentatie en visualisatie worden gecombineerd. Tenslotte is op 12 december een geslaagde 'Superdag' gehouden, het jaarlijkse event voor en door gebruikers en stakeholders van de infrastructuur. Ruim 170 bezoekers bezochten het Amsterdamse Westergasterrein; de deelnemers waardeerden deze dag gemiddeld met een 8.

Voor het **resultaatgebied vertrouwde omgeving** lag de focus in 2017 op de grote projecten/activiteiten SURFconext en security en privacy. Met betrekking tot SURFconext is gewerkt aan de *back-end* en aan het verhogen van de betrouwbaarheid. In september is met ruim 10,5 miljoen logins bij SURFconext een nieuwe recordmaand gerealiseerd. Daarnaast was er over 2017 een grote toename te zien van het aantal aangesloten Service Providers en Identity Providers. Er is veel vraag geweest naar de in het tweede kwartaal ontwikkelde ADFS-plugin (Active Directory Federation Services) om een Second Factor Only koppeling met SURFconext Sterke authenticatie te maken. De ADFS-plugin is eind 2017 in productie genomen. OpenConext, de opensource-software waarmee NREN's, samenwerkingsorganisaties of andere partijen zelf een samenwerkingsinfrastructuur kunnen realiseren, is in 2017 in productie ingezet bij Clariah en het ministerie van Veiligheid en Justitie. Ook voor het project 'RijksSSO', dat een vervanging realiseert van de huidige omgeving, is OpenConext als software gekozen voor een pilot. Verder zijn de eID-stelsel ontwikkelingen op het gebied van Idensys, eIDAS, wGDI (wet Generieke Digitale Infrastructuur) gevolgd en de informatiestromen hierover naar de aangesloten instellingen verzorgd. Op het gebied van security en privacy is begin 2017 de jaarlijkse security & privacy conferentie, met een recordaantal deelnemers, succesvol georganiseerd. Ook is in 2017 de cybercrisisoefening NOZON in samenwerking met 33 aangesloten instellingen uitgevoerd. En is met betrekking tot het bevorderen van de participatie van instellingen gewerkt aan de uitbreiding van de gemeenschappen SCIRT en SCIPR. Tot slot is versie 1.0 van het Business Continuity Framework ontwikkeld, wat een aanvulling is op het reeds langer bestaande normenkader informatiebeveiliging HO en het juridisch normenkader.

Binnen het **resultaatgebied transparant en duurzaam datamanagement** is 'Open Access' een belangrijk onderwerp. Op dit gebied zijn veel seminars en workshops (inter)nationaal georganiseerd, zijn er rapporten geproduceerd en pilots uitgevoerd ten behoeve van de SURF-dienstverlening zoals bijvoorbeeld voor 'ORCID' (Open Researcher and Contributor ID, een identifiër die zowel nationaal als internationaal inzetbaar is voor het registreren van onderzoeksresultaten). Het Landelijk Coördinatiepunt Research Data Management (LCRDM) heeft de conclusies en bevindingen uit haar verschillende werkgroepen bij elkaar gebracht, ter voorbereiding op de LCRDM-conferentie van begin 2018. Het werkmodel van LCRDM is verder onder de loep genomen, waarbij de aandacht gericht gaat worden op zogenaamde Task en Finish groepen, zoals ook gedaan wordt binnen het desbetreffende internationale Knowledge Exchange project. SURF participeert in het samenwerkingsverband Knowledge Exchange, wat bestaat uit toonaangevende nationale organisaties uit Europa, en zich richt op het ontwikkelen van samenhangend beleid om de ICT-voorzieningen en infrastructuur binnen het Europese

onderwijs te verbeteren. Daarnaast heeft SURF, samen met het Nationaal Platform Open Science en de nationale en internationale beweging van GO FAIR, samengewerkt om ervoor te zorgen dat er meer waarde uit data gehaald kan worden en om ervoor te zorgen dat deze onderzoeksdata duurzaam bruikbaar blijven. Binnen FAIR (Findable Accessible Interoperable Reusable) data is bijvoorbeeld een start gemaakt met use cases, good practices en aanbevelingen op het gebied van implementaties van FAIR-data. Daarnaast heeft SURF een rol gespeeld in de totstandkoming van de website www.openscience.nl en is het Nationaal Platform Open Science middels een secretariaatsrol gefaciliteerd.

SURF heeft binnen het **resultaatgebied verrijkte technologie** samen met een groep leden Microsoft Office 365 regiedienstverlening ontwikkeld, wat heeft geleid tot een eerste set van diensten. Dit betrof een sector-onafhankelijk cookbook, admin-training, compliancy dashboard en workshops. Ook is een roadmap voor verdere doorontwikkeling opgeleverd. Verder lag de focus in 2017 op de grote projecten/activiteiten community cloud, onderwijsinnovatie met ICT en overige nieuwe ontwikkelingen. Op het gebied van community cloud is gewerkt aan de verdere uitrol van de dienst SURFcumulus. De afname van SURFcumulus is gegroeid, al bleef de groei achter op de planning. Ook is in 2017 met een aantal instellingen een nieuw community cloud project opgestart: Centrale Applicatie Service (CAS). De dienst SURFdrive is qua gebruikers verder gegroeid en er is een aantal nieuwe functionaliteiten ontwikkeld. Op het gebied van 'onderwijsinnovatie met ICT' stond het jaar in het teken van het samen met de VSNU en Vereniging Hogescholen opstellen van de 'Versnellingsagenda voor onderwijsinnovatie'. De 'Versnellingsagenda' is in november aangeboden aan de nieuwe minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarnaast is gewerkt aan een groot scala aan projecten en activiteiten, onder andere op het gebied van open en online leren, Learning Analytics, infrastructuur voor open badges, digitaal toetsen en de digitale leer- en werkomgeving. Om de ontwikkelingsfunnel van nieuwe diensten te blijven vullen en deze diensten voor de toekomst te borgen is meer geïnvesteerd in de eerste fasen van de diensten *life cycle*. Zo is in nauwe samenwerking met de afdeling Co-Design van de Hogeschool Utrecht de "Innovatie is..." cyclus ontwikkeld, waarin studenten een aantal toekomstperspectieven hebben uitgewerkt en gevisualiseerd. Ook zijn studenten betrokken geweest bij het uitwerken van diverse technologieverkenningen naar bijvoorbeeld *artificial intelligence* en *machine learning*. Ook is voor het project eStudybooks gewerkt aan een Proof of Concepts (PoC) en de voorbereiding van een pilot die voor het studiejaar 2018-2019 gepland staat.

Binnen het **resultaatgebied transparant en rechtmatig** was het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor het rechtmatig inkopen van ICT een belangrijk resultaat voor de ICT-inkoopdienstverlening. Hiermee is een nieuwe toekomstbestendige basis gelegd. Daarnaast zijn diverse grote overeenkomsten vernieuwd of verlengd en zijn diverse aanbestedingen voor de leden opgepakt, waaronder Oracle en Virtualisatie II. Aandacht ging ook uit naar het toevoegen van verwerkersovereenkomsten en standard contractual clauses aan de lopende contractportefeuille om te voldoen aan de privacywetgeving. Leden hebben SURF tevens verzocht namens hen de privacy afspraken te maken met leveranciers die hun diensten aanbieden via SURFconext. In 2017 is deze privacy-dienstverlening ontwikkeld als nieuwe dienst, om in 2018 ten uitvoer te brengen. Wat de Content-inkoopdienstverlening betreft zijn de afspraken met UKB (het samenwerkingsverband van de Nederlandse universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek) en SHB (het Samenwerkingsverband Hogeschoolbibliotheken) over deze dienstverlening aangescherpt in nieuwe dienstverleningsovereenkomsten. Ook werden de eerste *open access* afspraken met uitgevers gemaakt die specifiek gelden voor het hbo.

SURFspot, de ICT-webwinkel voor studenten en medewerkers, kende opnieuw aanzienlijke groei, onder andere door toename in deelnemende mbo-instellingen en hardware-verkopen. Hoewel er in september (de drukste periode van het jaar) een storing op de site optrad, was het serviceniveau (buiten dat) het gehele jaar op een hoog peil. Voor de diensten SURFsharekit en HBO Kennisbank is gewerkt aan vernieuwing van de software/functionaliiteit. Daarnaast heeft SURF ook in 2017 de sites Auteursrechten.nl en AV-contractentool beheerd. Tenslotte is

Coöperatie SURF U.A.

gewerkt aan SURFmarket 3.0, de nieuwe generatie van het portal Mijn SURFmarket, waar instellingen hun ICT- en Content-portefeuille afnemen en beheren en is de integrale producten- en dienstencatalogus op SURF.nl gerealiseerd.

Uit de beschrijving van de resultaten wordt duidelijk dat **SURF fors investeert in het uitbreiden en onderhouden van zijn netwerk van collega-organisaties binnen het onderwijsveld, binnen Nederland en op internationaal niveau**. SURF wil hiermee niet alleen de Nederlandse voorhoedepositie op ICT-gebied behouden, maar ook een bijdrage leveren aan een technologische en organisatorische infrastructuur voor het Europese onderwijs en onderzoek.

- SURF participeert in en/of ondersteunt diverse **nationale samenwerkingsverbanden**, zoals onder andere Kennisnet (expertisecentrum rondom ICT in het onderwijs), 4TU (samenwerking tussen SURF en 4 technische universiteiten rondom architectuur en standaarden), SCIPR (het landelijk overleg van informatiebeveiligers in het hoger onderwijs), COMIT (informatie-uitwisseling voor en door IT-managers van hbo-instellingen), KAAIWO (informeel overleg van functionarissen bij universiteiten die zich bezighouden met bestuurlijke informatievoorziening) en DINL (Stichting Digitale Infrastructuur Nederland). Ook wordt samengewerkt met onder andere NWO, VSNU, Vereniging Hogescholen, SaMBO-ICT en Landelijke Coördinatiecentrum Research Data Management (LCRDM).
- SURF werkt samen met verschillende **internationale partners**, waaronder Knowledge Exchange (gericht op ontwikkeling samenhangend beleid om de ICT-voorzieningen en infrastructuur binnen Europees onderwijs te verbeteren), ICOLC (informeel verband van 200 wetenschappelijke bibliotheekconsortia), GÉANT (het pan-Europese onderzoeks- en onderwijsnetwerk), JISC (ondersteunt het voortgezet en hoger onderwijs in het gebruik van ICT in het onderwijs in de UK), DEFF (verbeteren van ICT-applicaties in relatie tot de ondersteuning van onderzoek en onderwijs in Denemarken), DFG (stimuleren onderzoek binnen universiteiten en andere publiek gefinancierde onderzoeksinstituten binnen Duitsland), EDUCAUSE (promoten toepassing van ICT in het hoger onderwijs), EOSC (samenwerking met 32 Europese partners op het gebied van Open Science) en PRACE (stimuleren en organiseren van de samenwerking op HPC-gebied binnen Europa). Ook zijn er internationaal gezien de zusterorganisaties zoals Internet2 (USA), CANARIE (Canada), AARnet (Australië), NORDUnet (Scandinavië) PSNC (Polen) en Janet (UK).

Toekomst

De rol van data in onderzoek en technologie in het algemeen in het onderwijsproces neemt nog steeds toe. Naast een ondersteunende taak leidt dit ook tot een verandering, een transformatie van deze primaire processen bij de instellingen die samen de coöperatie vormen. Deze veranderingen zijn gericht op flexibilisering, laagdrempelige toegang en ultimo een leer- en onderzoeksomgeving die perfect aansluit bij de student, docent en onderzoeker. Om deze mogelijkheden van data en (informatie- en communicatie) technologie ICT ook in 2018 optimaal te benutten werken de leden binnen de coöperatie steeds nauwer samen – met elkaar en met de SURF-organisatie. Alleen op deze manier kunnen vernieuwingen op grote schaal gerealiseerd worden. De gezamenlijke agenda van VSNU, Vereniging Hogescholen en SURF, de 'Versnellingsagenda voor onderwijsinnovatie', is daar een goed voorbeeld van, evenals het Nationaal Platform Open Science.

Daarnaast wordt een toenemende vraag verwacht om, in samenwerking en afstemming met de doelgroep, het SURF-activiteitenportfolio uit te breiden. Dit binnen een landschap waarin steeds meer ICT-afdelingen van instellingen de ambitie hebben om zich te ontwikkelen van een beheer naar een regie-organisatie. Tegelijkertijd neemt de afhankelijkheid van ICT toe, net als de kwetsbaarheid voor verstoringen. Ook wordt, door het toenemend aantal bedreigingen, het probleem van beveiliging en privacy en het belang van een betrouwbare en veilige omgeving nijpend - ook ten aanzien van de infrastructuur binnen de instelling. Met de strikte naleving

Coöperatie SURF U.A.

van de Algemene Verordening Gegevensbescherming vanaf 25 mei 2018 neemt de (inter)nationale wet- en regelgeving op het gebied van data (rechten van burgers, plichten van organisaties) toe, met verstrekende implicaties voor de instellingen, de SURF-organisatie en dienstleveranciers.

Gedurende 2017 is gewerkt aan het vertalen van deze behoeften van de leden, bedreigingen van de buitenwereld en andere ontwikkelingen naar de nieuwe SURF MeerJarenAgenda die medio 2018 afgerond wordt en voor een nieuwe vierjarenperiode van kracht zal worden, vanaf 2019. In 2017 is reeds veel werk verzet in deze, wat in 2018 voort wordt gezet, waaronder consultatie van de leden op verschillende niveaus (onder andere Coördinerend SURF Contactpersonen en bestuurders). Met de Kamerbrief (d.d. 9 maart 2018) van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt verwacht dat de financiering van de ambities van de coöperatie SURF een stuk dichterbij is gekomen.

Daaraan gekoppeld vraagt de versterking en uitbreiding van, als ook de afstemming met de instellingen over, het gezamenlijke SURF-dienstenportfolio de nodige aandacht de komende jaren. Het volwassen worden van de community cloud dienstverlening, dat op vraag vanuit en in samenwerking met de instellingen wordt ontwikkeld, vraagt bijvoorbeeld om een andere werkwijze en de inrichting van een beheer- en regie organisatie met toevoeging van nieuwe functies. Naar verwachting zal met de grotere regierol voor SURF de organisatie verder professionaliseren, en waar nodig extra capaciteit inzetten. Met de groei van afgelopen jaren en de druk op de vergaderfaciliteiten wordt in de loop van 2018 het kantoor SURF Utrecht op de 3de verdieping uitgebreid, waardoor extra werkplekken en vergaderruimte worden gecreëerd.

Van de totale gebudgetteerde inkomsten voor 2018, te weten EUR 91,072 miljoen is EUR 43,936 miljoen bestemd voor de innovatie-agenda van SURF (inclusief de bijdrage aan het NLeSC). De begroting voor 2018 is, evenals voor 2017, sluitend gemaakt met extra bijdragen vanuit de projectreserve en extra exploitatiebijdragen vanuit de werkmaatschappijen. De komende periode zal flink worden geïnvesteerd in netwerkkapapparaat voor SURFnet8 en de geplande vernieuwing van Mijn SURFmarket. Voor de supercomputer wordt in 2018 de Europese aanbesteding afgerond, waarbij vervanging in 2019 gepland staat.

Utrecht, 22 mei 2018

Het bestuur van SURF

prof. dr. ir. E.R. Fledderus
drs. J. Bakker
drs. E. Bleumink
prof. dr. ir. A. Osseyran

Fiscale positie

Fiscale eenheid per 1 januari 2017

Coöperatie SURF U.A. is per 1 januari 2017 een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting met SURFmarket BV, SURFnet BV en SURFsara BV.

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Commercieel resultaat voor belasting	607	-
Vershil afschrijvingen commercieel versus fiscaal	2.201	-
Bij: beperkt aftrekbare kosten	68	-
Niet aftrekbare verkoopkosten Vancis BV	117	-
	<hr/>	<hr/>
Belastbaar bedrag	2.992	-
	<hr/>	<hr/>
De hierover verschuldigde belasting bedraagt	738	-
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Compensabel verlies Coöperatie SURF U.A.

Door opheffing SURFsps in 2015 was op de fiscale balanspositie van SURF een compensabel verlies ontstaan. Per 1-1-2017 was dit compensabele verlies EUR 37.809. Door het negatieve resultaat 2017 van EUR 781.452 is het compensabel verlies toegenomen waardoor er eind 2017 voor een resterende periode tot en met 2024 een compensabel verlies resteert van EUR 819.261

Geconsolideerde balans per 31 december 2017

(na resultaatbestemming)

		2017		2016	
		EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	1	5.179		5.295	
Materiële vaste activa	2	21.729		25.925	
Financiële vaste activa	3	3.593		4.538	
			30.501		35.758
Vlottende activa					
Vorderingen op debiteuren	4	24.254		11.839	
Vorderingen op gelieerde partijen	5	-		-	
Vorderingen uit hoofde van belastingen	6	-		467	
Nog te ontvangen subsidies	7	3.835		1.005	
Overige vorderingen en overlopende activa	8	5.061		4.346	
Liquide middelen	9	82.209		84.487	
			115.359		102.144
			145.860		137.902
Groepsvermogen	10		61.695		62.016
Voorzieningen	11		276		285
Kortlopende schulden					
Schulden aan crediteuren	12	12.407		14.652	
Schulden aan gelieerde partijen	13	6		63	
Schulden uit hoofde van belastingen	14	9.179		5.243	
Overige schulden en overlopende passiva	15	49.990		44.871	
Nog te besteden programmagelden	16	12.307		10.772	
			83.889		75.601
			145.860		137.902

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017

		2017		2016	
		EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Baten					
Subsidies	19	27.677		30.146	
ICT diensten		2.812		1.772	
Netwerkdienstverlening	20	25.879		24.263	
Licenties	21	66.505		65.634	
Mediaverkopen		8.123		4.983	
Samenwerkingsbijdragen	22	3.642		3.643	
Overige baten	23	3.437		10.509	
Vrijval egaliseringsreserve		9.624		8.503	
Som der baten			147.699		149.453
Lasten					
Kostprijs van de omzet		70.297		66.978	
Programma- en tenderkosten	24	4.061		7.687	
Exploitatiekosten en externe connectiviteit		9.950		9.950	
Kosten van apparatuur en programmatuur		3.629		3.615	
Kosten mediaverkopen		-		-	
Personeelskosten	25	38.240		34.501	
Algemene kosten	26	6.505		5.918	
Afschrijvingskosten	27	14.350		12.956	
Som der lasten			147.032		141.605
Saldo baten en lasten			667		7.848
Financiële baten en lasten	28		-61		-14
Resultaat vóór belastingen			606		7.834
Resultaat deelneming			-573		-126
Belastingen			-354		
	29				-393
Resultaat na belastingen			-321		7.315

Geconsolideerd overzicht totaalresultaat over 2017

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Geconsolideerd resultaat na belastingen toekomend aan de Coöperatie	-321	7.315
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de Coöperatie	-	-
Totaalresultaat van de Coöperatie	<u>-321</u>	<u>7.315</u>

Geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2017

	2017		2016	
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten	667		7.848	
Aanpassingen voor:				
• Afschrijvingen (en overige waardeveranderingen)	14.350		12.956	
• Vrijval ontvangen investeringsbijdragen			-6.385	
• Dotatie voorzieningen	9		-	
• Mutatie financiële vaste activa	372		-	
• Mutatie in werkkapitaal schulden	8.288		-2.193	
• Mutatie in werkkapitaal vorderingen	-18.819		1.443	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		4.867		13.669
• Ontvangen interest	18		115	
• Betaalde interest	-35		-44	
• Betaalde winstbelasting	411		-2.491	
		394		-2.420
Kasstroom uit operationele activiteiten		5.261		11.249
Investeringsactiviteiten:				
• Immateriële vaste activa	-1.896		-7.483	
• Materiële vaste activa	-8.971		-2.304	
• Ontvangen egalisatiereserve	3.328		3.199	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-		824	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-7.539		-5.764
Aflossing financial lease verplichting	-		11.850	
Betaalde interest	-		-	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-		11.850
Mutatie liquide middelen		-2.278		17.335

Coöperatie SURF U.A.

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Saldo liquide middelen 1 januari	84.487	67.152
Mutatie liquide middelen	-2.278	17.335
	<hr/>	<hr/>
Saldo liquide middelen 31 december	82.209	84.487
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2017

Algemeen

Voornaamste activiteiten

Coöperatie SURF U.A., (hierna: 'SURF'), gevestigd te Utrecht, is opgericht op 25 maart 1987 en staat aan het hoofd van een groep met drie deelnemingen, zijnde SURFnet B.V., SURFmarket B.V. en SURFsara B.V.

Binnen de moedermaatschappij Coöperatie SURF U.A. ligt de nadruk op bestuurlijke afstemming en het initiëren van ICT-vernieuwingen.

De activiteiten van SURFnet B.V. bestaan uit de exploitatie en innovatie van het Nederlandse computernetwerk voor hoger onderwijs en onderzoek. SURFnet B.V. richt zich daarmee op het stimuleren, ontwikkelen en exploiteren van een geavanceerde, vertrouwde en verbindende ICT-infrastructuur.

SURFmarket B.V. is opgericht als ICT-marktplaats om namens de aangesloten instellingen te onderhandelen met ICT-aanbieders. Door inkoop en bemiddeling biedt SURFmarket de aangesloten instellingen de keuze uit een scala aan software, clouddiensten en digitale content. Voorts ondersteunt SURFmarket B.V. instellingen bij het verrichten van aankopen boven de Europese aanbestedingsgrens.

SURFsara B.V. heeft ten doel het ontwikkelen, inrichten en in standhouden in ruime zin van High Performance ICT-infrastructuur en diensten ten behoeve van universiteiten, onderwijs- en onderzoeksinstellingen en research en development. Het doel omvat voorts het grensverleggend onderzoek en innovatie in Nederland te stimuleren en ondersteunen.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld voor de verslaggevingsperiode beginnend op 1 januari 2017 en eindigend op 31 december 2017.

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2016 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2017 mogelijk te maken.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de Groep zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de Coöperatie. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Stelselwijziging

Mede gelet op het veranderende profiel van SURFmarket van bemiddelingsorganisatie naar inkooporganisatie en het feit dat daarmee SURFmarket debiteuren- en crediteurenrisico loopt ten aanzien van de omzet en kostprijs omzet, heeft ingaande 2017 een stelselwijziging plaatsgevonden ten aanzien van de presentatie van de omzet en kostprijs omzet B2B. In 2017 wordt de contractwaarde inclusief de vaste opslag als omzet in de jaarrekening verantwoord, terwijl in het verleden enkel de vaste opslag als omzet werd gepresenteerd. Voor vergelijkingsdoeleinden zijn de cijfers 2016 in de jaarrekening aangepast.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Grondslagen voor consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de Coöperatie en haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend dan wel waarover de centrale leiding bestaat. Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de Coöperatie een meerderheidsbelang heeft, of waarop op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend.

Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd, evenals de binnen de groep gemaakte winsten. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd. Indien sprake is van een minderheidsbelang van derden dan wordt het minderheidsbelang afzonderlijk tot uitdrukking gebracht.

Op basis van artikel 407 lid 1 wordt Stichting WCW niet geconsolideerd. Er wordt gebruik gemaakt van de vrijstelling voor consolidatie op grond van het feit dat de invloed van WCW op de solvabiliteit en liquiditeit van de Coöperatie van te verwaarlozen betekenis is. Stichting WCW is de parkbeheerder van de bewoners op de NWO-grond in het Science Park in Amsterdam.

Voor een overzicht van de geconsolideerde groepsmaatschappijen wordt verwezen naar punt 33 – Financiële vaste activa.

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta's

Transacties in vreemde valuta's

Transacties luidend in vreemde valuta's worden in de functionele valuta van de groepsmaatschappijen (euro's) omgerekend tegen de geldende wisselkoers op de transactiedatum. In vreemde valuta's luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in euro's omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta's die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden naar euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoersen op de transactiedatum. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten onder meer vorderingen, geldmiddelen en schulden. Binnen de groep wordt alleen gebruikgemaakt van primaire financiële instrumenten en niet van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Voorts hebben Coöperatie SURF U.A. en/of haar dochtermaatschappijen geen handelsportefeuille van financiële instrumenten verworven of zijn deze aangegaan met het doel de instrumenten op korte termijn te verkopen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, tenzij anders vermeld onder de waarderingsgrondslagen financiële vaste activa, vorderingen, kortlopende schulden en langlopende schulden.

Bijzondere waardeverminderingen financiële activa

Een financieel actief wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft gehad op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betaling door een debiteur, herstructurering van een aan de Coöperatie toekomend bedrag onder voorwaarden die de Coöperatie anders niet zou hebben overwogen, aanwijzingen dat een debiteur of emittent failliet zal gaan, en het verdwijnen van een actieve markt voor een bepaald effect.

Aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen van vorderingen die door de Coöperatie worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs worden zowel op het niveau van specifieke activa als op collectief niveau in aanmerking genomen. Van alle individueel significante vorderingen wordt beoordeeld of deze specifiek onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering. Alle individueel significante vorderingen waarvan is vastgesteld dat deze niet specifiek onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering worden vervolgens collectief beoordeeld op een eventuele waardevermindering die zich al heeft voorgedaan maar nog niet is vastgesteld.

Van individueel niet significante vorderingen wordt collectief beoordeeld of deze onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering door samenvoeging van vorderingen met vergelijkbare risicokenmerken.

Bij de beoordeling van de collectieve waardevermindering gebruikt de Coöperatie historische trends met betrekking tot de waarschijnlijkheid van het niet nakomen van betalingsverplichtingen, het tijdsbestek waarbinnen incassering plaatsvindt en de hoogte van gemaakte verliezen. De uitkomsten worden bijgesteld als de leiding van de Coöperatie van oordeel is dat de huidige economische en kredietomstandigheden

zodanig zijn dat het waarschijnlijk is dat de daadwerkelijke verliezen hoger dan wel lager zullen zijn dan historische trends suggereren.

Een bijzonder waardevermindingsverlies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief. Verliezen worden opgenomen in de staat van baten en lasten.

Als in een latere periode het actief, onderhevig aan een bijzondere waardevermindering, stijgt en het herstel objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na de opname van het bijzondere waardevermindingsverlies wordt het bedrag uit hoofde van het herstel opgenomen in de staat van baten en lasten.

Immateriële vaste activa

Ontwikkelingskosten

Ontwikkelingskosten worden geactiveerd voor zover deze betrekking hebben op commercieel haalbaar geachte projecten en worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs. Zij omvatten voornamelijk de salariskosten van het betrokken (externe) personeel. De geactiveerde kosten worden na beëindiging van de ontwikkelingsfase afgeschreven over de verwachte economische gebruiksduur, welke per project verschillend is. De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire methode. De kosten voor onderzoek en de overige kosten voor ontwikkeling worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin deze zijn gemaakt. Voor het nog niet afgeschreven deel van de geactiveerde ontwikkelingskosten wordt een wettelijke reserve gevormd.

Concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom

De onder concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom geactiveerde bedragen hebben betrekking op verworven langdurige gebruiksrechten van glasvezelverbindingen. De langdurige gebruiksrechten zijn gewaardeerd tegen aanschafprijs. De geactiveerde kosten worden volgens de lineaire methode afgeschreven over de verwachte economische gebruiksduur van vier jaar.

Interne processen, systemen en software

Interne processen, systemen en software worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Materiële vaste activa

Gebouwen

SURF heeft één gebouw in eigendom, Science Park 140 in Amsterdam. Het gebouw is gewaardeerd op historische kostprijs of lagere marktwaarde. De lineair berekende afschrijvingskosten bedragen 3,5% per jaar.

Gebouw- en kantoorinrichting maken onderdeel uit van de post gebouwen. Gebouw- en kantoorinrichting worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing bijzondere waardeverminderingen. Het afschrijving-percentage per jaar dat hier wordt gehanteerd varieert van 10% voor gebouw gebonden inrichtingen tot 16% voor kantoorinrichtingen.

Computerapparatuur en communicatiemiddelen

Voor het merendeel van de computerapparatuur en communicatiemiddelen worden de afschrijvingen berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Het afschrijvingspercentage dat hierbij wordt gehanteerd varieert van 20% tot 33%. Een deel van de computerapparatuur en communicatiemiddelen worden degressief afgeschreven naar rato van de economische levensduur die is bepaald op basis van technologische veroudering. De jaarlijkse afnemende afschrijvingspercentages die hierbij worden gehanteerd zijn 40% in het eerste jaar, 30% tot 35% in het tweede jaar en 25% tot 30% in het derde jaar. Er wordt afgeschreven vanaf moment van ingebruikneming.

Technische installaties en inventaris

De afschrijvingen op technische installaties en inventaris worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Het afschrijvingspercentage dat hierbij wordt gehanteerd varieert van 10% tot 25%.

Andere vaste bedrijfsmiddelen

De andere vaste bedrijfsmiddelen worden degressief afgeschreven naar rato van de economische levensduur die is bepaald op basis van technologische veroudering. De jaarlijkse afnemende afschrijvingspercentages die hierbij worden gehanteerd zijn 40% in het eerste jaar, 30% in het tweede jaar, 20% in het derde jaar en 10% in het vierde jaar.

Vooruitbetalingen op materiële vaste activa

Vooruitbetalingen op materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Op vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde.

Bij de bepaling van de nettovermogenswaarde worden de waarderingsgrondslagen van de Coöperatie gehanteerd. Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere bedrijfswaarde. Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld.

Bijzondere waardeverminderingen vaste activa

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Vorderingen

Vorderingen worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Eigen vermogen

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen.

Uitkeringen aan houders van deze instrumenten worden in mindering op het eigen vermogen gebracht na aftrek van eventueel hiermee verband houdend voordeel uit hoofde van belasting naar de winst.

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden.

Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot deze financiële instrumenten worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord als kosten of opbrengsten.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- Een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- Waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- Het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voorziening groot onderhoud

Voor verwachte kosten inzake periodiek onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd. De toevoegingen aan de voorziening worden bepaald op basis van het geschatte bedrag van groot onderhoud en de periode die telkens verloopt tussen de werkzaamheden van groot onderhoud, een en ander zoals blijkend uit een meerjarenonderhoudsplan.

De kosten van groot onderhoud worden verwerkt ten laste van de voorziening voor zover deze is gevormd voor de beoogde kosten.

Langlopende schulden

De langlopende schulden bestaan uit financiële leaseverplichtingen. De leaseverplichtingen worden bij de aanvang van de leaseperiode in de balans verwerkt tegen de reële waarde van het leaseobject of, indien deze lager is, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. Beide waardes worden bepaald op het tijdstip van het aangaan van de leaseovereenkomst.

De minimale leasebetalingen worden gesplitst in rentelasten en aflossing van de uitstaande leaseverplichting. De rentelasten worden gedurende de leaseperiode zodanig toegerekend aan elke periode dat dit resulteert in een constante periodieke rentevoet over de resterende netto-verplichting met betrekking tot de financiële lease.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden kortlopende schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Bij de kortlopende schulden is een egalisatiereserve opgenomen.

Overheidssubsidies ter compensatie van door de groep gemaakte lasten voor een actief worden op het moment van toezegging aanvankelijk als passiva in de balans opgenomen onder de egalisatiereserve zodra redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de groep zal voldoen aan de daaraan verbonden

Coöperatie SURF U.A.

voorwaarden. Voor zover de gepassiveerde toegezegde subsidies op balansdatum niet zijn ontvangen, wordt een actief in de balans opgenomen (nog te ontvangen subsidies).

Subsidies ter compensatie van door de groep gedane investeringen in projectactiva worden in de staat van baten en lasten opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief ter dekking van toekomstige afschrijvingen op geactiveerde projectactiva.

Reservering projecten

Overheidssubsidies ter compensatie van door de groep gemaakte kosten worden op het moment van toezegging aanvankelijk als passiva in de balans opgenomen onder reservering projecten zodra redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de groep zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Voor zover de gepassiveerde toegezegde subsidies op balansdatum niet zijn ontvangen, wordt een actief in de balans opgenomen (nog te ontvangen subsidies).

Subsidies ter compensatie van door de groep gemaakte kosten worden aan de reservering projecten onttrokken en als baten in de staat van baten en lasten opgenomen in dezelfde periode als die waarin de lasten worden gemaakt.

Uitgaven die verband houden met projectkosten die na de balansdatum tot te verrichten prestaties leiden, worden als activa verwerkt indien het waarschijnlijk is dat ze in een volgende periode zullen leiden tot baten.

Verwachte verliezen op reservering projecten worden onmiddellijk in de staat van baten en lasten als last verwerkt.

Verantwoording baten

De baten bestaan uit overheidssubsidies, netwerkdienstverlening, licenties, mediaverkopen, ICT-diensten, samenwerkingsbijdragen, vrijval egalisatierekening en overige baten.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden toegerekend aan de periode waarin de kosten die aan de subsidie ten grondslag liggen worden verantwoord. De grondslagen voor de verwerking van overheidssubsidies zijn nader beschreven onder het hoofd egalisatie en reservering projecten.

Netwerkdienstverlening

De baten uit hoofde van netwerkdienstverlening bestaan uit ter beschikking gestelde netwerkaansluitingen, inclusief verstrekte diensten en ter beschikking gestelde expertise op het gebied van netwerk-, informatie- en communicatiediensten. De baten uit hoofde van ter beschikking gestelde aansluitingen worden toegerekend aan de periode waarin de dienstverlening heeft plaatsgevonden, respectievelijk de periode waarover de aansluitingen ter beschikking zijn gesteld. De baten uit hoofde van het ter beschikking stellen van expertise op het gebied van netwerk-, informatie- en communicatiediensten worden toegerekend aan de periode waarin de tijdsbesteding heeft plaatsgevonden.

SURFspot

Baten uit hoofde van mediaverkopen worden in de staat van baten en lasten verwerkt op het moment dat alle belangrijke risico's en voordelen van eigendom aan de koper zijn overgedragen, wanneer levering heeft plaatsgevonden, de prijs is vastgesteld of bepaalbaar is en de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is. Normaal gesproken wordt aan deze criteria voldaan op het moment dat de afnemer het product vooruitbetaald heeft en/of het product is geleverd.

ICT-diensten

De baten bestaan uit de exploitatiesubsidies en -bijdragen en uit de opbrengsten voor geleverde diensten en goederen, onder aftrek van kortingen, exclusief de in rekening gebrachte omzetbelasting.

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen.

Samenwerkingsbijdragen

De samenwerkingsbijdragen van de aangesloten instellingen worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Overige baten

De overige baten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Vrijval egalisereserve

Bijdragen in verband met de aanschaf van materiële vaste activa worden gepasseerd onder de kortlopende schulden. Deze bijdragen worden tijdsevenredig over de geschatte economische levensduur van deze activa ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Verantwoording lasten

De lasten zijn gebaseerd op historische uitgaafprijzen en worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Voor de uitvoering van de wet normering topinkomens voor topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector houdt SURF zich aan de normering voor OCW-sectoren, met het algemene WNT-maximum van EUR.181.000.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een

Coöperatie SURF U.A.

verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de Groep de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de Groep zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De belastingen worden in de staat van baten en lasten opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Voor latente belastingen wordt een voorziening getroffen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten.

Er wordt uitsluitend een latente belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend. Latente belastingvorderingen worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

1 Immateriële vaste activa

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Ontwikkelingskosten	-	217
Concessies, vergunningen en rechten van intellectueel eigendom	5.179	5.078
	<u>5.179</u>	<u>5.295</u>

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Ontwikke- lingskosten EUR 1.000	Concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom EUR 1.000	Totaal EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017:			
• Aanschafprijs	2.765	46.894	49.659
• Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-2.548	-41.816	-44.364
	<u>217</u>	<u>5.078</u>	<u>5.295</u>
• Boekwaarde per 1 januari 2017			
Mutaties in de boekwaarde:			
• Investeringskosten	-	1.896	1.896
• Desinvesteringen	-	-6.166	-6.166
• Afschrijvingen	-217	-1.795	2.012
• Desinvestering afschr.	-	6.166	6.166
	<u>-217</u>	<u>101</u>	<u>-116</u>
• Saldo			
Stand per 31 december 2017:			
• Aanschafprijs	2.765	42.625	45.389
• Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-2.765	-37.446	-40.211
	<u>-</u>	<u>5.179</u>	<u>5.179</u>
• Boekwaarde per 31 december 2017			

De investering van EUR 1,9 miljoen heeft betrekking op nieuw afgesloten contracten voor gebruiksrechten glasvezel tot 2031. In 2017 is een aantal verbindingen uit de oude 'installed base' opgezegd omdat de verbindingen door andere die onder de nieuwe of vernieuwde contracten vallen zijn vervangen. Deze posten zijn in bovenstaande tabel opgenomen bij "desinvesteringen".

2 Materiële vaste activa

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Gebouw- en kantoorinrichting	2.596	2.756
Computerapparatuur en communicatiemiddelen	16.893	19.713
Technische installaties en inventaris	2.207	2.588
Andere vaste bedrijfsmiddelen	7	12
Vooruitbetalingen op materiële vaste activa	26	856
	<hr/>	<hr/>
	21.729	25.925
	<hr/>	<hr/>

Coöperatie SURF U.A.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Gebouwen	Computer- apparatuur en commu- nicatie- middelen	Technische installatie en inventaris	Ander vaste bedrijfs- middelen	Vooruit- betalingen op materiële vaste activa	Totaal
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017:						
• Aanschafprijs	7.521	137.444	7.481	25	856	153.327
• Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-4.765	-117.731	-4.893	-13	-	-127.402
• Boekwaarde per 1 januari 2017	2.756	19.713	2.588	12	856	25.925
Mutaties in de boekwaarde:						
• Investerings	-	8.926	45	-	-	8.971
• Reclassificatie n.a.v. ingebruikname	-	-	-	-	-830	-830
• Desinvesteringen aanschafprijs	-	-207	-	-	-	-207
• Desinvesteringen cumulatieve afschrijvingen	-	207	-	-	-	207
• Afschrijvingen	-160	-11.746	-426	-5	-	-12.337
• Saldo	-160	-2.820	-381	-5	-830	-4.196
Stand per 31 december 2017:						
• Aanschafprijs	7.521	146.163	7.526	25	26	161.261
• Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-4.925	-139.270	-5.319	-18	-	-139.532
• Boekwaarde per 31 december 2017	2.596	16.893	2.207	7	26	21.729

Gebouwen

Science Park 140 (Matrix I), Amsterdam

Volgens de kadastrale gegevens is de grond eigendom van NWO. Coöperatie SURF U.A. heeft het zakelijk recht van erfpacht en opstal van het gebouw. Dit zakelijk recht expireert per 31 december 2060. Het gebouw is gefinancierd uit eigen middelen.

3 Financiële vaste activa

De deelneming van 50% in NL eScience Center (NLeSC) is met ingang van 2017 teruggebracht naar nihil. De opname deelneming in 2014 ter hoogte van 50% van het eigen vermogen vond destijds plaats omdat de Stichting per ultimo boekjaar 2014 'in oprichting was'. Nadat de stichting is opgericht is deze deelneming door SURF blijvend verantwoord als deelneming. Gezien het feit dat sprake was van een stichting, was dit niet correct en is deze deelneming in 2017 teruggebracht naar nihil. Dit heeft tot gevolg dat in 2017 een negatief resultaat deelneming is verantwoord ad EUR 573.000.

SURF heeft een langdurig financieringsbelang betreffende een voorschot in een verbouwing van de colloquiumzalen van Stichting Beheer Wetenschappelijk Centrum Waterschapsmeer (WCW) door middel van een in 2012 gedane aflossingsvrije storting van EUR 190.000 en een deel in 2015 van EUR 72.000 met een aflossingstermijn van 10 jaar waar ultimo 2017 al EUR 22.000 op was afgelost. De beide financieringsbelangen zijn rentevrij.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen voor (im)materiële vaste activa wijken af van de minimumtermijn van 5 jaar die de fiscus hanteert. Daardoor ontstaat een verschil tussen bedrijfseconomische en fiscale afschrijvingslast. Hiervoor wordt een latente belastingvordering opgenomen.

De vooruitbetaalde kosten co-locatie betreffen kosten datacenter: huur en energie.

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Deelneming in NLeSC	-	574
Financieringsbelang WCW	240	246
Latente belastingvorderingen	1.423	1.361
Kosten co-locatie	1.930	2.357
	3.593	4.538

4 Vorderingen op debiteuren

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Geamortiseerde kostprijs van uitstaande vorderingen	24.254	11.840
Af: Voorziening wegens oninbaarheid	-	-1
	24.254	11.839

De debiteuren hebben voor circa EUR 21,6 miljoen (2016: EUR 9,6 miljoen) betrekking op nog te ontvangen aan instellingen gefactureerde licentiebedragen. De post debiteuren is € 12,0 miljoen hoger dan 2016, wat voor een belangrijk deel wordt verklaard door de in december gerealiseerde verlenging van de Microsoft-overeenkomst voor 2018. De licentiebedragen betreffen de door licentieaanbieders in rekening gebrachte licentiekosten vermeerderd met een opslag. De voorziening voor oninbaarheid is nihil (2016: EUR 1.300). De looptijd van de vorderingen op debiteuren is korter dan 1 jaar.

5 Vorderingen op gelieerde partijen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Vorderingen op NLeSC	-	-

De vorderingen op gelieerde partijen hebben een looptijd van korter dan een jaar. Over de vorderingen op gelieerde partijen wordt geen rente berekend.

6 Vorderingen uit hoofde van belastingen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Te vorderen Vennootschapsbelasting	-	467
Belastingvorderingen	-	467

7 Nog te ontvangen subsidies

Het verloop van de nog te ontvangen subsidies is als volgt weer te geven:

	Stand per 1 jan. 2017 EUR 1.000	Toekenning subsidies EUR 1.000	Ontvangen Subsidies EUR 1.000	Stand per 31 dec. 2017 EUR 1.000
Nationale ICT infrastructuur	1.005	6.046	-3.216	3.835
	<u>1.005</u>	<u>6.046</u>	<u>-3.216</u>	<u>3.835</u>

Toegekende subsidies worden geactiveerd onder nog te ontvangen subsidies en tegelijkertijd gecrediteerd onder de egalisatiereserve of reservering projecten. De toegekende maar nog niet ontvangen subsidies bedragen per 31 december 2017 EUR 3.835.000.

8 Overige vorderingen en overlopende activa

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Vooruitbetaalde huur	53	196
Vooruitbetaalde pensioenkosten	-	76
Nog te factureren baten	328	1.408
Vooruitbetaalde verzekeringspremies	-	-
Overige vooruitbetaalde kosten	1.746	1.928
Nog te vorderen interest	1	10
Nog te ontvangen incentive huur HO	50	111
Overige	2.883	617
	<u>5.061</u>	<u>4.346</u>

Bovenstaande overige vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan één jaar. Er zijn geen dubieuze vorderingen, noch zijn in de loop van het boekjaar vorderingen afgeboekt. De nog te ontvangen huur incentive heeft betrekking op een 10-jarig huurcontract op naam van Coöperatie SURF met betrekking tot kantoorpand Hoog Overborch, Utrecht.

9 Liquide middelen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Rekening courant banken	51.240	46.826
Deposito's	30.969	37.661
	<u>82.209</u>	<u>84.487</u>

De rekening couranten banken staan ter vrije beschikking van de groep. De deposito's zijn direct opvraagbaar of hebben een looptijd variërend van 1 tot 3 maanden en zijn ondergebracht bij ING, Rabobank, ABN-AMRO en Van Lanschot Bankiers.

10 Groepsvermogen

Voor de toelichting op het groepsvermogen wordt verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening van Coöperatie SURF U.A.

11 Voorzieningen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Voorziening voor groot onderhoud	<u>276</u>	<u>285</u>

De voorziening voor groot onderhoud is opgenomen om de kosten van toekomstig groot onderhoud voor het gebouw Science Park 140 (Matrix I), zoals geprognostiseerd in de meerjarenbegrotingen, gelijkmatig over de betreffende gebruiks jaren te verdelen.

12 Schulden aan crediteuren

Onder de crediteuren zijn onder meer opgenomen de door aanbieders in rekening gebrachte licentiekosten.

13 Schulden aan gelieerde partijen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Schulden aan Stichting PICA	<u>6</u>	<u>63</u>
	<u>6</u>	<u>63</u>

Coöperatie SURF U.A.

De eventuele schulden aan gelieerde partijen hebben een looptijd van korter dan één jaar. Over de schulden aan gelieerde partijen wordt geen rente berekend.

14 Schulden uit hoofde van belastingen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Te betalen omzetbelasting	8.095	4.531
Te betalen loonheffing en premies sociale verzekeringen	814	661
Te betalen vennootschapsbelasting	270	51
	<u>9.179</u>	<u>5.243</u>

15 Overige schulden en overlopende passiva

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Investeringsbijdrage	15.267	18.338
Nog te betalen licentiekosten	20.364	17.945
Nog te betalen vakantiegeld en –dagen	1.880	1.612
Nog te betalen pensioenpremies	108	82
Vooruitgefactureerde omzet	640	878
Vooruitontvangen bedragen	5.870	2.754
Egalisatie huur incentive HO	793	942
Overige	2.248	2.320
	<u>49.990</u>	<u>44.871</u>

Investeringsbijdrage

De investeringsbijdrage wordt gevormd vanuit de toegekende subsidies ter compensatie voor de investeringen in projectactiva en dient ter dekking van toekomstige afschrijvingen op geactiveerde projectactiva. De toegekende subsidies voor investeringen op projectactiva worden middels de investeringsbijdrage systematisch in de staat van baten en lasten opgenomen gedurende de gebruiksduur van de activa. Van het bedrag ad EUR 15.267.000 heeft ca EUR 10.000.000 een looptijd van langer dan één jaar.

Het verschil tussen de boekwaarde van de vaste activa en het saldo van de investeringbijdrage betreft de uit eigen middelen gefinancierde activa.

Coöperatie SURF U.A.

Het verloop van de investeringsbijdrage is als volgt weer te geven:

	Stand per 1 jan. 2017	(Des)inves- teringen	Afschrij- vingen	Stand per 31 dec. 2017
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Investerings uit investeringsbijdrage				
Gebruiksrechten, glasfibers en E-Serviceplan	2.240	4.425	-1.828	4.837
Gebouwen	-	-	-	-
Computerapparatuur en communicatiemiddelen	12.452	2.959	-7.364	8.047
Technische installaties	3	-	-3	-
	14.695	7.384	-9.195	12.884
Vooruitbetalingen op materiële vaste activa	3.643	-1.260	-	2.383
	18.338	6.124	-9.195	15.267

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Nog vrij te vallen investeringsbijdrage	12.884	14.695
Investeringsbijdrage inzake vooruitbetaalde materiële vaste activa	2.383	3.643
	15.267	18.338

Nog te betalen licentiekosten

De nog te betalen licentiekosten van EUR 20.363.447 (2016: EUR 17.944.955) bestaan uit de nog af te dragen licentiegelden aan ICT aanbieders en uitgevers waarvoor per 31 december 2017 nog geen inkoopfacturen waren ontvangen.

16 Nog te besteden programmagelden

De lopende projecten en tenders binnen de organisatieprogramma's zijn weergegeven in onderstaand overzicht als reservering programma's. Het betreft de reservering, toewijzing en verloop van subsidieprojecten, de daaruit voortvloeiende tenders en de door de eigen organisatie bekostigde projecten.

Cijfers zijn aangepast naar aanleiding van voortschrijdend inzicht.

Het verloop van de reservering programma's kan als volgt worden weergegeven:

	Stand per 1 jan. 2017 EUR 1.000	Toevoe- ging EUR 1.000	Onttrek- king EUR 1.000	Stand per 31 dec. 2017 EUR 1.000
Nationale ICT infrastructuur	10.772	34.712	-33.177	12.307
Stand per 31 december	10.772	34.712	-33.177	12.307

17 Financiële instrumenten

Algemeen

Binnen de Groep wordt in de normale bedrijfsuitoefening alleen gebruikgemaakt van primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen, geldmiddelen en schulden. Deze primaire financiële instrumenten kunnen de Groep blootstellen aan verschillende risico's, waaronder kredietrisico, renterisico, valutarisico en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de Groep een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de Groep te beperken.

Binnen de Groep wordt geen gebruikgemaakt van afgeleide financiële instrumenten (derivaten) en worden tevens geen handelsportefeuilles van financiële instrumenten verworven of aangegaan met het doel de instrumenten op korte termijn te verkopen.

Kredietrisico

Binnen de groep zijn maatregelen getroffen die zich richten op tijdige inning van openstaande vorderingen en die tevens een adequate incasso- en escalatieprocedure omvatten. Hierdoor is sprake van beperkte kredietrisico's.

Valutarisico

De activiteiten van de Groep richten zich nagenoeg geheel op de binnenlandse Nederlandse markt als gevolg waarvan de Groep uit hoofde van in de balans opgenomen vorderingen en schulden en toekomstige transacties een te verwaarlozen valutarisico loopt.

Liquiditeitsrisico

Coöperatie SURF U.A. en haar groepsmaatschappijen bewaken de liquiditeitspositie door middel van de bepalingen en limieten die zijn opgenomen in de treasury statuten. De directies zien erop toe dat voortdurend voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Reële waarde

De reële waarde van in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en schulden e.d. benadert de boekwaarde daarvan.

18 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Fiscale eenheid

Coöperatie SURF U.A. vormt samen met haar dochtermaatschappijen SURFnet B.V., SURFmarket B.V. en SURFsara B.V. vanaf 1 juli 2014 een fiscale eenheid voor de omzetbelasting en met ingang van 1 januari 2017 een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Elk der vennootschappen is volgens de standaardvoorwaarden aansprakelijk voor de te betalen belasting van alle bij de fiscale eenheid betrokken vennootschappen.

Huisvesting

Het nieuwe kantoor is op 1 januari 2015 in gebruik genomen. Het kantoor is gevestigd in Hoog Overborch, Hoog Catharijne, Utrecht. In de loop van 2015 zijn de afzonderlijke huurcontracten van SURFnet/SURFmarket en Coöperatie SURF samengevoegd tot één huurcontract en zijn de kosten volgens een overeengekomen verdeelsleutel aan de deelnemende partijen doorberekend; Coöperatie SURF is hoofdhuurder. De huurverplichting voor de derde etage is 10 jaar met een breakoptie na 5 jaar en bedraagt respectievelijk EUR 1.560.000 voor de eerste 5 jaar en EUR 1.560.000 voor de tweede termijn van 5 jaar. Coöperatie SURF heeft een incentive in de vorm van huurkorting gekregen van EUR 250.000 voor een huurperiode van 5 jaar en nog eens EUR 250.000 voor de overige 5 jaar als er geen gebruik wordt gemaakt van de breakoptie. Voor de vierde en vijfde etage is de huurverplichting 10 jaar en bedraagt de huur totaal EUR 6.700.000 en jaarlijks vindt indexatie plaats. De verhuurder heeft een incentive verstrekt van EUR 1.090.000; deze incentive wordt als korting op de huur in de komende 10 jaar verwerkt.

In juli 2016 is het Nationale datacenter in gebruik genomen. De overeenkomst met Digital Realty heeft een looptijd van 5 jaar (1 juli 2021) en kan vervolgens 10 maal met 1 jaar worden verlengd. De resterende huurverplichting bedraagt per 31 december 2017 EUR 3.210.000, waarvan EUR 840.000 een kortlopend karakter heeft.

Bankgarantie

Ten behoeve van de verhuurder van het kantoorpand zijn bankgaranties afgegeven voor een totaalbedrag van EUR 297.160.

Housing apparatuur

Met een dertigtal instellingen zijn overeenkomsten afgesloten voor de housing van SURFnet-apparatuur. De contracten hebben een looptijd van vier jaar. De omvang van de contracten varieert van enkele duizenden tot enkele tienduizenden euro's per jaar, één contract heeft een omvang van EUR 500.000 per jaar. De totale verplichting bedraagt circa EUR 1.900.000 per jaar.

SURFsara heeft ten behoeve van de uitvoering van de Supercomputer "on-demand-growth" strategie eind 2015 een overeenkomst afgesloten met Atos/Bull. De overeenkomst voorziet in de capaciteitsuitbreiding van de Supercomputer Cartesius incl. bijbehorend onderhoud en support. Van deze overeenkomst is ultimo 2017 een bedrag van EUR 26.000 als vooruitbetaling opgenomen onder de materiele vaste activa. De capaciteitsuitbreiding zal in de loop van 2018 ingaan. Dit bedrag is tevens opgenomen in de post vooruit ontvangen investeringsverplichting.

Beheer netwerk

Voor het beheer van het netwerk is in 2016 een meerjarige overeenkomst gesloten met een nieuwe beheerpartner. De overeenkomst is door middel van een aanbesteding tot stand gekomen en loopt tot 1 maart 2020, met mogelijkheid tot verlenging. De kosten bedragen circa EUR 1.200.000 per jaar.

Onderhoud en beheer glasfibers

De verworven langdurige gebruiksrechten (ca. 15 jaar) van glasvezels worden in het jaar van verwerving als immateriële vaste activa op de balans opgenomen en in vier jaren afgeschreven. Deze gebruiksrechten worden afgenomen bij meerdere partijen, die voor onderhoud en beheer van de fibers periodieke bedragen in rekening brengen. Totaal belopen deze kosten een bedrag van ruim 1 miljoen euro per jaar (schatting op basis van de kosten 2017 en de lopende contracten).

Vraagbundeling

SURFnet is contractueel deelnemer in een drietal stichtingen die door middel van vraagbundeling de eigendom hebben verworven van glasvezelringen in een bepaalde regio. In deze stichtingen zijn trekkingsrechten ontstaan, doordat het aantal deelnemers is uitgebreid en de initiële kosten over meerdere partijen zijn gespreid. Deze trekkingsrechten blijven in principe ter beschikking van de betreffende stichtingen en zijn daarom niet als vordering in de balans opgenomen. In deze vorm heeft SURFnet trekkingsrechten in SSGA Arnhem, TeleMann Nijmegen en SLIB Leiden. De kans dat deze trekkingsrechten in de toekomst aan SURFnet toekomen is klein.

Géant Association

In 2014 zijn de aandelen Dante Ltd. overgedragen aan de uit TERENA en Dante gevormde Géant Association tegen verwerving van een 'promissory note'. Deze houdt in dat bij eventuele opheffing van de organisatie, uit het saldo dat na vereffening

resteert, een bedrag van maximaal de oorspronkelijke waarde van het ingebrachte aandeel zal worden uitgekeerd (maximaal EUR 136.830).

Meerjarige financiële verplichtingen

Door SURFsara B.V en SURFmarket B.V. zijn er langlopende onvoorwaardelijke verplichtingen aangegaan ter zake van operationele leasing. Door SURFsara B.V. en SURFmarket B.V. wordt door ieder één personenauto geleased. De leasecontracten lopen respectievelijk tot en met april en december 2020. Per 31 december 2017 bedraagt deze aangegane niet in de balans opgenomen verplichtingen respectievelijk EUR 33.000 en EUR 36.565 waarvan EUR 23.188 een looptijd heeft van korter dan 1 jaar.

Investeringsverplichtingen

In 2017 zijn een aantal verplichtingen aangegaan voor de aanschaf van immateriële vaste activa in de vorm van gebruiksrechten van dark fiber. Het betreft eenmalige kosten voor een totaalbedrag van 114.000 euro; de verbindingen worden in het 1^e halfjaar 2018 opgeleverd.

In 2016 en 2017 zijn met twee leveranciers raamovereenkomsten gesloten voor de levering van apparatuur voor de uitrol van de optische transportlaag en de servicelaag van een nieuwe generatie van het SURFnet netwerk, dat met inbreng van innovatiesubsidies tot stand wordt gebracht. Er is geen afnameverplichting, maar de verwachting is dat in de komende twee jaar ca. 8 miljoen euro bij deze leveranciers zal worden afgenomen.

Huurcontract kopieermachines en printers

Er worden diverse kopieermachines/printers gehuurd door SURFsara B.V. Hiervoor is een huurovereenkomst afgesloten met een looptijd van 36 maanden. De jaarlijkse verplichting bedraagt EUR 12.501 en het contract eindigt in februari 2020.

Gebeurtenissen na balansdatum:

Bij de Coöperatie liep vanaf 2016 met de belastingdienst een discussie over btw. De opgelegde aanslag van EUR 568.906 is in 2016 voldaan. De discussie is afgerond en de afhandeling bevindt zich in een afrondende fase en zal uiteindelijk leiden tot een vaststelling van EUR 112.923. Het uiteindelijke verschil zal ten gunste van het boekjaar 2018 worden gebracht.

19 Subsidies

De subsidiebaten zijn als volgt samengesteld:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Subsidies OCW	24.227	27.015
Subsidies EZ (voorheen EL&I)	1.200	1.200
Subsidies overig	273	65
EU-subsidies	1.977	1.866
	<u>27.677</u>	<u>30.146</u>

Aan de werkmaatschappijen en het NLeSc uitgekeerde bedragen 2017 EUR 33,177 miljoen (zie enkelvoudige deel van de jaarrekening) is een bedrag van EUR 7,750 miljoen besteed aan investeringen. Hiermee is aansluiting te vinden met de hierboven toegekende subsidie van EUR 25,427 miljoen dat bestaat uit OCW subsidie van EUR 24,227 miljoen en EZ subsidie van EUR 1,2 miljoen. Het bedrag aan investeringen zal over de diverse jaren door middel van afschrijvingen via de enkelvoudige jaarrekeningen van de werkmaatschappijen worden verantwoord.

Verloopstaat toegekende Subsidies OCW:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Toegekende OCW subsidie per jaar:		
• Subsidie ICT infrastructuur (Via NWO)	15.864	15.000
• Subsidie oud-NCF (Via NWO)		6.494
• Subsidie Innovatie (Via Instellingen)	7.008	7.008
• Subsidie Van Meenen/Vos (OCW)	2.000	1.000
• Subsidie ICT-Onderzoeksinfrastructuur 2018-2020	6.000	-
• Subsidie IVHO	46	-
• Subsidie Open & Online Onderwijs (via OCW)	-	339
• NLeSc	2.700	-
• Innovatie uit samenwerking	1.100	-
• Afrekeningen afgelopen projecten	-5	-
	<u>34.713</u>	<u>29.841</u>
Mutatie Projectreserve OCW	-1.536	-2.826
	<u>33.177</u>	<u>27.015</u>

De projectreserve OCW heeft betrekking op de meerjarige activiteiten binnen de zes innovatieprogramma's van SURF. De activiteiten vallen wel binnen de overeengekomen projectperiode.

20 Netwerkdienstverlening

De baten uit hoofde van netwerkdienstverlening zijn als volgt samengesteld:

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Vaste aansluitvergoedingen	17.852	17.064
Variabele vergoedingen	7.907	7.079
Subsidie NWO	120	120
	25.879	24.263

De baten uit hoofde van netwerkdienstverlening bestaan deels uit vaste aansluittarieven en deels uit variabele vergoedingen die op basis van afname worden doorberekend. Voorts worden subsidies verstrekt door derden ter stimulering van breedbandaansluitingen. De baten uit hoofde van netwerkdienstverlening zijn voor circa 4% buiten Nederland gerealiseerd (2016: circa 3%).

21 Licenties

De licentiebatens zijn als volgt samengesteld:

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Software	35.685	30.974
Content	30.458	34.578
Diensten	362	82
	66.505	65.634

22 Samenwerkingsbijdragen

De samenwerkingsbijdragen van de aangesloten instellingen zijn als volgt samengesteld:

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Universiteiten	1.706	1.706
Hoger beroepsonderwijs	1.137	1.137
Universitair medisch centra	320	320
Middelbaar beroepsonderwijs	120	120
Niet-commerciële, niet-universitaire onderzoeksinstituten en overig	359	360
	3.642	3.643

23 Overige baten

De overige baten zijn als volgt samengesteld:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Abonnementen	2.851	2.831
Baten doorberekeningen aan gelieerde partijen	-	-
Overige baten	586	7.678
	3.437	10.509

24 Programma- en tenderkosten

De programma- en tenderkosten zijn als volgt samengesteld:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Subsidieprojecten (inclusief tenders)	4.061	7.687
	4.061	7.687

25 Personeelskosten

De personeelskosten zijn als volgt samengesteld:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Lonen en salarissen	18.965	17.277
Sociale lasten	2.848	2.432
Pensioenlasten	2.948	2.325
	24.761	22.034
Uitbesteed werk	11.152	10.453
Overige personeelskosten	2.328	2.014
	38.240	34.501

Personeelsbestand

Gedurende het boekjaar 2017 bedroeg het gemiddeld aantal werknemers bij de Groep, omgerekend naar volledige mensjaren 307 (2016: 273). Deze personeelsomvang (gemiddeld aantal personen) is als volgt onder te verdelen naar verschillende personeelscategorieën:

	2017	2016
Directie	9	9
Management	27	24
Teamleden	271	240
	<u>307</u>	<u>273</u>

Het verhoudingspercentage m/v is gemiddeld in 2017 65/35 (2016: 68/32)

26 Algemene kosten

De algemene kosten zijn als volgt samengesteld:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Huisvestingskosten	1.616	1.641
Kantoorkosten	449	437
Automatiseringskosten	184	521
Kosten advies en diensten	160	157
Budget partners	575	650
Extern adviseur	257	630
Conferenties en lidmaatschap	483	193
Contributies en controle	272	334
Kosten communicatie en public relations (verkoopkosten)	650	731
eStudybooks	52	-
SURF Innovatie Lab	262	-
Afnameverplichting en overige kosten verkoop Vancis	662	-
Overige algemene kosten	883	624
	<u>6.505</u>	<u>5.918</u>

27 Afschrijvingskosten

	2017		2016	
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Immateriële vaste activa				
Ontwikkelingskosten	217		261	
Concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	1.796		1.156	
		2.013		1.417
Materiële vaste activa				
Gebouw en inrichting	160		198	
Computer apparatuur en communicatiemiddelen	11.746		10.905	
Technische installaties en inventaris	426		431	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5		5	
		12.337		11.539
		14.350		12.956

28 Financiële baten en lasten

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Rentebaten	12	52
Rentelasten	-73	-66
	-61	-14

29 Belastingen

Het toepasselijke belastingtarief bedraagt 20% voor de belastbare winst tot EUR 200.000 (2016: 20%) en 25% voor de belastbare winst boven EUR 200.000 (2016: 25%).

De belastinglast in de staat van baten en lasten over 2017 bedraagt EUR 354.000 en bestaat uit de volgende componenten:

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Verschuldigde belasting huidig boekjaar	418	778
Belastingen over niet aftrekbare kosten	-	3
Uitgestelde belastinglast	-64	-15
Correctie voorgaande perioden	-	-373
	<hr/>	<hr/>
Belastinglast	354	393
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

30 Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de Coöperatie, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Enkelvoudige balans per 31 december 2017

(vóór resultaatbestemming)

		2017		2016	
		EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Vaste activa					
Materiële vaste activa	32	4.898		5.428	
Financiële vaste activa	33	27.103		26.647	
			32.001		32.075
Vlottende activa					
Vorderingen op debiteuren	34	441		1.260	
Vorderingen op groepsmaatschappijen	35	403		510	
Vorderingen op gelieerde partijen	36	22		10	
Vorderingen uit hoofde van belastingen	37	1.352		42	
Nog te ontvangen subsidies	38	3.835		1.005	
Overige vorderingen en overlopende activa	39	257		414	
Liquide middelen	40	44.530		41.749	
			50.840		44.990
			82.841		77.066

Coöperatie SURF U.A.

		2017		2016	
		EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Eigen vermogen	41				
Statutaire reserves		34.901		33.895	
Algemene reserves		27.115		20.806	
Onverdeeld resultaat		-321		7.315	
			61.695		62.016
Voorzieningen			276		246
Kortlopende schulden					
Schulden aan crediteuren	42	424		368	
Schulden aan groepsmaatschappijen	43	1.158		105	
Overige schulden en overlopende passiva	44	6.981		3.559	
Reservering programma's	45	12.307		10.772	
			20.870		14.804
			82.841		77.066

Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2017

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Baten		
Subsidies	32.101	30.948
Samenwerkingsbijdrage	3.642	3.643
Bijzondere bate	-	6.419
Overige baten	1.156	1.238
Totaal baten	36.899	42.248
Lasten		
Projecten- en tenderkosten	33.177	32.048
Personeelskosten	1.713	1.652
Algemene kosten bureau	2.119	1.577
Afschrijvingen	601	638
Totaal lasten	37.610	35.915
Saldo baten en lasten	- 711	6.333
Saldo financiële baten en lasten	- 70	-24
Resultaat	- 781	6.309
Resultaat deelnemingen	48	1.006
Resultaat voor belasting	-321	7.315
Belasting	-	-
Resultaat na belasting	-321	7.315

Toelichting behorende tot de enkelvoudige jaarrekening 2017

Algemeen

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans en de enkelvoudige staat van baten en lasten hierna niet nader zijn toegelicht, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten.

De cijfers voor 2016 zijn, waar nodig, geherrubriceerd om vergelijkbaarheid met 2017 mogelijk te maken.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

De grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten, met uitzondering van het volgende:

Resultaat deelnemingen

Het aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen omvat het aandeel van de Coöperatie in de resultaten van deze deelnemingen. Resultaten op transacties, waarbij overdracht van activa en passiva tussen de Coöperatie en haar deelnemingen en tussen deelnemingen onderling heeft plaatsgevonden, zijn niet verwerkt voor zover deze als niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

De resultaten van deelnemingen die gedurende het boekjaar zijn verworven of afgestoten worden vanaf het verwervingsmoment respectievelijk tot het moment van afstoting verwerkt in het resultaat van de Coöperatie.

32 Materiële vaste activa

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Gebouwen	2.596	2.756
Technische Installaties en computer apparatuur	156	157
Inventaris	113	130
Hoog Overborch	2.033	2.385
	<hr/>	<hr/>
	4.898	5.428
	<hr/>	<hr/>

Coöperatie SURF U.A.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Gebouwen	Technische installaties en computer-apparatuur	Inventaris	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Hoog Overborch	Totaal
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017:						
• Aanschafprijs	5.396	371	620	-	3.167	9.554
• Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-2.640	-214	-490	-	-782	-4.126
• Boekwaarde per 1 januari 2017	2.756	157	130	-	2.385	5.428
Mutaties in de boekwaarde:						
• Investerings	-	35	-	-	36	71
• Desinvesterings aanschafprijs	-	-	-	-	-	-
• Afschrijvingen desinvesterings/waardeverminderingen	-	-	-	-	-	-
• Afschrijvingen	-160	-36	-17	-	-388	-601
• Saldo	-160	-1	-17	-	-352	-530
Stand per 31 december 2017:						
• Aanschafprijs	5.396	406	620	-	3.203	9.625
• Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-2.800	-250	-507	-	-1.170	-4.727
• Boekwaarde per 31 december 2017	2.596	156	113	-	2.033	4.898

Coöperatie SURF U.A.

33 Financiële vaste activa

Coöperatie SURF U.A. te Utrecht staat aan het hoofd van de groep en heeft de volgende kapitaalbelangen:

Geconsolideerde deelnemingen	Vestigingsplaats	Aandeel in geplaatst kapitaal %
SURFnet B.V.	Utrecht, Nederland	100,0
SURFmarket B.V.	Utrecht, Nederland	100,0
SURFsara B.V.	Amsterdam, Nederland	100,0

Niet-geconsolideerde deelnemingen	Vestigingsplaats	Aandeel in vermogen %
Stichting NLeSC	Amsterdam, Nederland	0

De deelneming van 50% in NLeScience Center (NLeSC) is met ingang van 2017 teruggebracht naar nihil. De opname deelneming in 2014 ter hoogte van 50% van het eigen vermogen vond destijds plaats omdat de Stichting per ultimo boekjaar 2014 'in oprichting was'. Nadat de stichting is opgericht is deze deelneming door SURF blijvend verantwoord als deelneming. Gezien het feit dat sprake was van een stichting, was dit niet correct en is deze deelneming in 2017 teruggebracht naar nihil. Dit heeft tot gevolg dat in 2017 een negatief resultaat deelneming is verantwoord ad EUR 573.000.

	Financiële vaste activa	Langdurig financieel belang	Totaal
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Nettovermogenswaarde per 1 januari 2017	26.401	246	26.647
Resultaat deelnemingen 2017	1.035	-	1.035
Mutaties 2017	-573	-6	-579
Netto vermogenswaarde per 31 december 2017	26.863	240	27.103

De financiële vaste activa bestaan uitsluitend uit deelnemingen in groepsmaatschappijen waarvan het verloop als volgt is weer te geven:

	SURFnet B.V.	SURFmarket B.V.	SURFSara B.V.	NLeSC	Totaal
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Nettovermogenswaarde per 1 januari 2017	17.747	3.502	4.581	573	26.403
Resultaat deelnemingen 2017	755	225	53	-573	460
Netto vermogenswaarde per 31 december 2017	18.502	3.727	4.634	-	26.863

Langdurig financieringsbelang

SURF heeft in verband met een in 2012 verstrekt voorschot voor een aanpassing in het gebouw een langdurig financieel belang van EUR 190.000 in het WCW-gebouw en voorschot van EUR 72.000 voor verbouwing colloquium WCW-gebouw met een looptijd van 10 jaar. (waarvan ultimo 2017 EUR 22.000 is afgelost).

	Coöp SURF EUR 1.000
Langlopende vordering per 1 januari 2017	246
Toevoeging 2017	-
Mutaties 2017	-6
	<hr/>
Langlopende vordering per 31 december 2017	240
	<hr/>

34 Vorderingen op debiteuren

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Geamortiseerde kostprijs van uitstaande vorderingen	441	1.260
Af: Voorziening wegens oninbaarheid	-	-
	<hr/>	<hr/>
	441	1.260
	<hr/>	<hr/>

Deze vorderingen op handelsdebiteuren hebben allen een resterende looptijd korter dan 1 jaar.

35 Vorderingen op groepsmaatschappijen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Vorderingen op SURFnet BV	260	82
Vorderingen op SURFmarket BV	143	-
Vorderingen op SURFsara B.V.	-	428
	<hr/>	<hr/>
	403	510
	<hr/>	<hr/>

De vorderingen op groepsmaatschappijen hebben een looptijd van korter dan één jaar. Over de vorderingen op groepsmaatschappijen wordt geen rente berekend.

36 Vorderingen op gelieerde partijen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Vordering op SaNS	22	10
Vorderingen op NLeSC	-	-
	<u>22</u>	<u>10</u>

De vorderingen op gelieerde partijen hebben een looptijd van korter dan een jaar. Over de vorderingen op gelieerde partijen wordt geen rente berekend.

37 Vorderingen uit hoofde van belastingen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Te vorderen vennootschapsbelasting	1.221	-
Te vorderen btw	131	42
	<u>1.352</u>	<u>42</u>
Te vorderen omzetbelasting	<u>1.352</u>	<u>42</u>

38 Nog te ontvangen subsidies

	Stand per 1 jan. 2017 EUR 1.000	Toekenning subsidies EUR 1.000	Ontvangen subsidies EUR 1.000	Stand per 31 dec. 2017 EUR 1.000
Nationale ICT infrastructuur	1.005	35.141	-32.311	3.835
	<u>1.005</u>	<u>35.141</u>	<u>-32.311</u>	<u>3.835</u>

39 Overige vorderingen en overlopende activa

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Vooruitbetaalde huur	-	196
Vooruitbetaalde erfpacht	53	53
Vooruitbetaalde verzuimverzekering	-	9
Overige vooruitbetaalde kosten	28	36
Diverse verzekeringen	5	-
GO-FAIR (DTL Data projects)	104	-
Nog te ontvangen huur incentive	50	111
NS abonnementen	8	-
Overige	9	9
	<u>257</u>	<u>414</u>

De overige vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan een jaar.

De nog te ontvangen huur incentive heeft betrekking op een 10-jarig huurcontract op naam van Coöperatie SURF met betrekking tot kantoorpand Hoog Overborch, Utrecht.

40 Liquide middelen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Rekening courant banken	44.229	41.452
Deposito's	301	297
	<u>44.530</u>	<u>41.749</u>

De liquide middelen bestaande uit kasmiddelen en banksaldi rekening couranten staan ter vrije beschikking van de Coöperatie. De deposito's die onder de liquide middelen zijn opgenomen zijn direct opvraagbaar of hebben een looptijd variërend van 1 tot 3 maanden.

41 Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen kan als volgt worden weergegeven:

	Statutaire Reserves	Algemene reserve	Onverdeeld resultaat	Totaal
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Stand per 1 jan. 2017	33.895	20.806	7.315	62.016
Mutaties:				
• Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	1.006	6.309	-7.315	-
• Mutatie wettelijke reserve	-	-	-	-
• Herbestemming	-	-	-	-
• Dotaties	-	-	-	-
• Resultaat boekjaar	-	-	-321	-321
Stand per 31 dec. 2017	34.901	27.115	-321	61.695

Statutaire reserves

Het verloop van de statutaire reserves is als volgt:

	Bestem- mings- reserve deelnemingen	Bestem- mings- reserve personeel (BWNNU)	Bestem- mings- reserve onderhoud	Overige bestem- mings- reserves	Totaal
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017	24.436	4.423	500	4.536	33.895
Mutaties:					
• Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	1.006	-	-	-	1.006
• Herbestemming	640	-	-	-640	-
Stand per 31 december 2017	26.082	4.423	500	3.896	34.901

Bestemmingsreserve deelnemingen

De bestemmingsreserve deelnemingen bevat permanent vastgelegd vermogen in de deelnemingen die zijn opgenomen onder de financiële vaste activa. Het verloop van de bestemmingsreserve deelnemingen kan als volgt worden weergegeven:

	Deelneming SURFnet B.V. EUR 1.000	Deelneming SURFmarket B.V. EUR 1.000	Deelneming SURFsara B.V. EUR 1.000	Deelneming NLeSC EUR 1.000	Totaal EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017	16.688	3.292	3.757	699	24.436
Mutaties:					
• Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	1.059	208	-135	-126	1.006
• Herbestemming	-	-	640	-	640
Stand per 31 december 2017	17.747	3.500	4.262	573	26.082

Deelneming SURFnet B.V.

De bestemmingsreserve inzake deelneming SURFnet B.V. is, met uitzondering van het resultaat over boekjaar 2016, gelijk aan de nettovermogenswaarde van SURFnet B.V.

Het resultaat na belastingen van SURFnet B.V. over boekjaar 2017 ad EUR 755.625 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve deelnemingen.

Deelneming SURFmarket B.V.

De bestemmingsreserve inzake deelneming SURFmarket B.V. is, met uitzondering van het resultaat van SURFmarket B.V. over boekjaar 2016 gelijk aan de nettovermogenswaarde van SURFmarket B.V.

Het resultaat na belastingen van SURFmarket B.V. over boekjaar 2017 ad EUR 225.589 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve deelnemingen.

Deelneming SURFsara B.V.

De bestemmingsreserve inzake deelneming SURFsara B.V. is niet gelijk aan de nettovermogenswaarde van SURFsara B.V. Binnen de deelneming SURFsara B.V. is een afzonderlijke bestemmingsreserve gevormd te weten een bestemmingsreserve supercomputer ad EUR 319.969 (2016: EUR 959.908).

Het resultaat na belastingen van SURFsara B.V. over boekjaar 2017 ad EUR 52.587 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve deelnemingen.

Bestemmingsreserve personeelsfonds (BWNNU)

Dit fonds is gevormd voor de rechten van een gedeelte van het SURFsara-personeel. Tot en met mei 2010 is jaarlijks een bedrag aan het fonds toegevoegd ter grootte van 14% van de brutoloonsum, voor zover het resultaat dat toeliet. Met ingang van 2002 mocht deze toevoeging maximaal 50% van het eindresultaat bedragen. Met ingang van 2011 wordt de hoogte van de verplichting jaarlijks vastgesteld door middel van een berekening op basis van de daadwerkelijke gegevens van de betreffende populatie. Eventuele ten laste van het resultaat gebrachte kosten worden als bijdrage uit het fonds ten gunste van de vrije reserves gebracht voor zover de hoogte van het fonds het toelaat.

Overige bestemmingsreserves

Het verloop van de overige bestemmingsreserves kan als volgt worden weergegeven:

	Bestem- mings- reserve Super- computer EUR 1.000	Bestem- mings- reserve HO&O EUR 1.000	Totaal EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017	960	3.576	4.536
Mutaties:			
• Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	-	-	-
• Dotaties	-	-	-
• Overboeking algemene reserve	-640	-	-640
Stand per 31 december 2017	320	3.576	3.896

Bestemmingsreserve Supercomputer

In december 2013 is voor EUR 12.442.291 een nieuwe Supercomputer aangeschaft door SURFsara B.V. Door het wegvallen van de Roadmap subsidie is slechts EUR 10.000.000 subsidie ontvangen voor deze aanschaf en is het overige deel voorlopig uit eigen middelen gefinancierd.

Hiervoor is per 31 december 2012 een bestemmingsreserve opgenomen in de jaarrekening. In de komende jaren zullen de afschrijvingskosten van het zelf gefinancierde deel worden opgenomen in de projectexploitatie van de Supercomputer. Op die wijze wordt de subsidie van dat deel van de Supercomputer ontvangen. De bestemmingsreserve zal jaarlijks worden verlaagd met de afschrijving van het betreffende jaar, totdat de Supercomputer volledig is afgeschreven. Het resterende saldo van de bestemmingsreserve is gelijk aan de boekwaarde van het voorgefinancierde deel.

Bestemmingsreserve HO&O

In het fusiebesluit tussen Stichting SURF en Stichting SARA is vastgesteld dat het ingebrachte vermogen van de verdwijnende entiteit, Stichting SARA, beschikbaar wordt gesteld voor innovatie van en investeringen in de nationale ICT infrastructuur voor HO&O.

Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserves kan als volgt worden weergegeven:

	Algemene reserve Coöperatie EUR 1.000
Stand per 1 januari 2017	20.806
Mutaties:	
• Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	6.309
• Dotaties	-
• Herbestemming	-
	<hr/>
Stand per 31 december 2017	27.115
	<hr/> <hr/>

Onverdeeld resultaat

Het onverdeeld resultaat van Coöperatie SURF U.A. over boekjaar 2017 bedraagt EUR -320.651. Voor het voorstel tot resultaatbestemming van het onverdeeld resultaat over boekjaar 2017 wordt verwezen naar toelichting op de jaarrekening (paragraaf 'Voorstel tot resultaatbestemming').

42 Schulden aan crediteuren

De schulden aan crediteuren hebben voornamelijk betrekking op schulden aan leveranciers met betrekking tot de lopende projecten tot en met 31 december 2017 en overige bureaunkosten.

43 Schulden aan groepsmaatschappijen

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Schulden aan SURFnet B.V.	-	-
Schulden aan SURFmarket B.V.	-	105
Schulden aan SURFsara B.V.	1.158	-
	<hr/>	<hr/>
	1.158	105
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

De schulden aan groepsmaatschappijen hebben een looptijd korter dan één jaar. Over de schulden aan groepsmaatschappijen wordt geen rente berekend.

44 Overige schulden en overlopende passiva

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Investeringsbijdragen	-	-
Nog te betalen servicekosten WCW	69	105
RVO	5.562	2.325
Vooruit ontvangen EU subsidie	27	-
Nog te betalen vakantiegeld en -dagen	88	91
Egalisatie huur incentive	793	942
Overige	442	96
	6.981	3.559

De egalisatie huur incentive heeft betrekking op een 10-jarig huurcontract op naam van Coöperatie SURF met betrekking tot kantoorpand Hoog Overborch, Utrecht.

45 Reservering programma's

Het verloop van de reservering programma's kan als volgt worden weergegeven:

	Stand per 1 jan. 2017 EUR 1.000	Toevoe- ging EUR 1.000	Onttrek- king EUR 1.000	Stand per 31 dec. 2017 EUR 1.000
Nationale ICT infrastructuur	10.772	34.713	33.178	12.307

46 Personele informatie

Het personeelsbestand van het SURFbureau bestond in 2017 gemiddeld uit 14,6 fte (2016: 14,6 fte)

47 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen

Huisvesting

Het nieuwe kantoor is op 1 januari 2015 in gebruik genomen. Het kantoor is gevestigd in Hoog Overborch, Hoog Catharijne, Utrecht. In de loop van 2015 zijn de afzonderlijke huurcontracten van SURFnet/SURFmarket en Coöperatie SURF samengevoegd tot één huurcontract en zijn de kosten volgens een overeengekomen verdeelsleutel aan de deelnemende partijen doorberekend; Coöperatie SURF is hoofdhuurder. De huurverplichting voor de derde etage is 10 jaar met een breakoptie na 5 jaar en bedraagt respectievelijk EUR 1.560.000 voor de eerste 5 jaar en EUR 1.560.000 voor de tweede termijn van 5 jaar. Coöperatie SURF heeft een incentive in de vorm van

Coöperatie SURF U.A.

huurkorting gekregen van EUR 250.000 voor een huurperiode van 5 jaar en nog eens EUR 250.000 voor de overige 5 jaar als er geen gebruikt wordt gemaakt van de breakoptie. Voor de vierde en vijfde etage is de huurverplichting 10 jaar en bedraagt de huur totaal EUR 6.700.000 en jaarlijks vindt indexatie plaats. De verhuurder heeft een incentive verstrekt van EUR 1.090.000; deze incentive zal als korting op de huur in de komende 10 jaar verwerkt worden.

Bankgarantie

Ten behoeve van de verhuurder van het kantoorpand zijn bankgaranties afgegeven voor een totaalbedrag van EUR 297.160.

Subsidie met terugbetaalverplichting

In 2016 heeft EZ een subsidie aan SURF toegekend met het karakter van een lening. Het toegekende bedrag van EUR 11,25 miljoen komt uit het Toekomstfondskrediet en is bestemd voor Supercomputing, vervanging Nationale Supercomputer en Dataopslag. Het in 2016 en 2017 ontvangen voorschot van EUR 5.562.000 zal in 2018 worden aangesproken. SURF is nog met EZ in overleg over het terugbetalingsritme.

Compensabel verlies Coöperatie SURF

Door opheffing SURFsp's in 2015 was op de fiscale balanspositie van SURF een compensabel verlies ontstaan. Per 1-1-2017 was dit compensabele verlies EUR 37.809. Door het negatieve resultaat 2017 van EUR 781.452 is het compensabel verlies toegenomen waardoor er eind 2017 voor een resterende periode tot en met 2024 een compensabel verlies resteert van EUR 819.261

48 Aandeel in resultaat van Coöperatie en waarin wordt deelgenomen na belastingen

Dit betreft het aandeel van de Coöperatie in de resultaten van haar 100% deelnemingen en kan als volgt gespecificeerd worden:

	2017 EUR 1.000	2016 EUR 1.000
Nettoresultaat deelneming SURFnet B.V.	755	1.059
Nettoresultaat deelneming SURFmarket B.V.	225	208
Nettoresultaat deelneming SURFsara B.V.	53	-135
Nettoresultaat deelneming Stichting NLeSC	-573	-126
	<hr/>	<hr/>
	460	1.006
	<hr/>	<hr/>

49 Honoraria van de accountant

De volgende honoraria van Vallei Accountants & Adviseurs zijn ten laste gebracht van de Coöperatie, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW.

	2017			
	Vallei Accountants	Overig Vallei Accountants	Totaal Vallei Accountants	Overige accountants-kantoren
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Onderzoek van de jaarrekening	88	-	88	-
Jaarcontrole vorig boekjaar	9	-	9	61
Andere controleopdrachten	-	-	-	28
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-	-	6
Andere niet-controlediensten	4	-	4	71
	101	-	101	166

	2016			
	KPMG Accountants N.V.	Overig KPMG-netwerk	Totaal KPMG	Overige accountants-kantoren
	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000	EUR 1.000
Onderzoek van de jaarrekening	104	-	104	27
Jaarcontrole vorig boekjaar	8	-	8	8
Andere controleopdrachten	28	-	28	10
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-	-	13
Andere niet-controlediensten	2	-	2	-
	142	-	142	58

50 Bezoldiging van bestuurders en commissarissen

Aan bezoldigingen met inbegrip van pensioenlasten als bedoeld in artikel 2:383 lid 1 BW, is in het boekjaar ten laste van de onderneming en groepsmaatschappijen gekomen voor bestuurders en voormalige bestuurders een bedrag van EUR 682.031 (2016: EUR 677.972) en voor commissarissen en voormalige commissarissen een bedrag van EUR 36.800 (2016: EUR 49.600).

51 Wet Normering Topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is per 1 januari 2013 in werking getreden. Coöperatie SURF U.A. valt conform bijlage I van deze wet onder WNT. Tevens is een norm gesteld ten aanzien van uitkeringen in verband met beëindiging dienstverband topfunctionaris en dient informatie inzake deze uitkeringen openbaar te worden gemaakt. Voor de Coöperatie SURF wordt de algemene normering OCW-sectoren gehanteerd, zijnde bezoldiging en ontslagvergoedingen voor bestuurders bedragen voor 2017 respectievelijk EUR 181.000 en EUR 75.000 maximaal. Voor commissarissen is de maximumvergoeding conform de normering 15% voor de voorzitter (EUR 27.150) en 10% voor RvC-leden (EUR 18.100).

Coöperatie SURF U.A.

Bestuurders

De verdeling van bezoldiging van topfunctionarissen conform de WNT is voor de bestuurders als volgt:

	OCW- sectoren algemeen maximum	Naam	Ingangs- datum dienst- verband	Einddatum dienst- verband	Omvang dienst- verband	Beloning	Beloning betaalbaar op termijn
	EUR					EUR	EUR
Voorzitter bestuur	181.000	E.R. Fledderus	01-05-2015	n.v.t.	1,0 fte	151.835	
Bestuurder namens SURFmarket	181.000	J. Bakker	01-01-1995	n.v.t.	1,0 fte	147.523	
Bestuurder namens SURFnet	181.000	E. Bleumink	01-09-2006	n.v.t.	1,0 fte	153.670	
Bestuurder namens SURFsara	181.000	A. Osseyran	01-09-2011	n.v.t.	1,0 fte	152.599	

Commissarissen

De verdeling van bezoldiging van topfunctionarissen conform de WNT voor commissarissen is als volgt:

	OCW- sectoren algemeen maximum	Naam	Ingangs- datum benoeming	Einddatum benoeming	Beloning	Beloningen betaalbaar op termijn	Belasting onkosten vergoeding
	EUR				EUR	EUR	EUR
Voorzitter RvC	27.150	P.M.M. Rullman	01-05-2014	01-05-2018	24.000	-	
RvC-lid	18.100	A.W. Veenman	28-01-2015	28-01-2019	12.800	-	
RvC-lid	18.100	H. Brinksma	28-01-2015	28-01-2019	-	-	
RvC-lid	18.100	J. de Jeu	01-12-2013	13-06-2018	-	-	
RvC-lid (vicevoorzitter)	18.100	H.G.M. v Oldeniel	01-07-2016	01-07-2020	-	-	
RvC-lid	18.100	A.M. Mur	01-03-2016	01-03-2020	-	-	
RvC-lid	18.100	G.J.M. van den Maagdenberg	07-12-2016	07-12-2020	-	-	

Toelichting op de jaarrekening

Voorstel tot resultaatbestemming

De ledenraad van Coöperatie SURF U.A. wordt voorgesteld het resultaat na belastingen over 2017 ad EUR -320.651 als volgt te bestemmen:

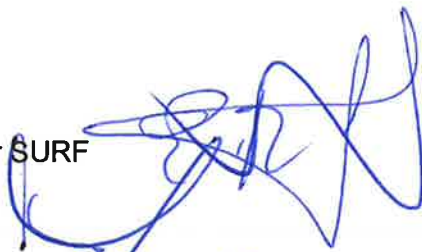
	EUR 1.000
<i>Wettelijke reserve deelnemingen</i>	
Deelneming SURFnet B.V.	755
Deelneming SURFmarket B.V.	225
Deelneming SURFsara B.V.	53
Deelneming Stichting NLeSC	-573
	<hr/>
Totaal resultaatbestemming aan wettelijke reserve deelnemingen	460
Overige bestemmingsreserve	
Bestemmingsreserve personeel (BWNNU)	-
Algemene reserves	
Algemene reserve Coöperatie SURF U.A.	-781
	<hr/>
Totaal resultaat 2017	-321
	<hr/>

Het resultaat na belastingen over 2017 is opgenomen in de post onverdeeld resultaat in het eigen vermogen.

Utrecht, 22 mei 2018

Bestuur SURF

Prof.dr.ir E.R. Fledderus, algemeen directeur SURF

Drs. J. Bakker, directeur SURFmarket B.V.

Drs. E. Bleumink, directeur SURFnet B.V.

Prof.dr.ir. A. Osseyran, directeur SURFsara B.V.

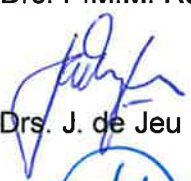
De Raad van Commissarissen

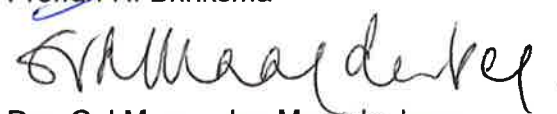
Drs. P.M.M. Rullmann, voorzitter

Prof.dr. H. Brinksma

Drs. J. de Jeu

Drs. G.J.M. van den Maagdenberg

A.M. Mur

Mr. H.G.M. van Oldeniel

Dr.ir. A.W. Veenman

Aan: het bestuur en Raad van Commissarissen van SURF Coöperatie U.A.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van SURF Coöperatie U.A. te Utrecht gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van SURF Coöperatie U.A. per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van SURF Coöperatie U.A. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 750.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De kernpunten van onze controle zijn:

- volledigheid, nauwkeurigheid en afgrenzing van de verantwoorde omzet;
- nauwkeurigheid en volledigheid van de overige schulden en overlopende passiva in relatie tot de projecten.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit een mix van systeemgerichte werkzaamheden en gegevensgerichte werkzaamheden.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat en alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

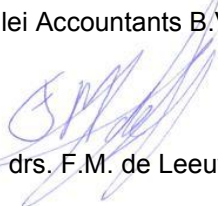
- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en Raad van Commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Woudenberg, 22 mei 2018
Vallei Accountants B.V.

Mr. drs. F.M. de Leeuw RA